

Vuokko Takala-Schreib
SUOMI MUOTOILEE

unelmien kuvajaisia diskurssien vallassa **SITOMINEN**

Lähteet

Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu, julkaisusarja A 23
ISBN 951-558-027-7 ISSN 0782-1832
julkaistu vuonna 2000

TAIDETEOLLINEN KOR

SUOMI MUOTOILEE
unelmien kuvajaisia diskurssien vallassa

VUOKKO TAKALA-SCHREIB

[sivunumerot kirjassa]

RAJAAMINEN

1 UNELMIEN RAJOJA	
1.1 Tutkimuksen tavoite ja rajaus	22
1.2 Tutkijan positiot	25
1.3 Tutkimuksen näkökulmat	29
1.4 Muotoilututkimusta diskurssina	29
2 DISKURSSIN VALTA	
2.1 Muotoiluhistoriaa vastakkainasetteluina	34
2.2 Diskurssi, valta ja merkitys	35
2.3 Uudelleenkirjoittaminen	39
2.4 Diskurssi, muotoilupuhe ja muotoilumaailma	41

NÄYTTÄMINEN

3 SUOMI MUOTOILEE	
3.1 Suomalaisen muotoilun omaleimaisuus	48
3.2 Muotoilun edistäminen	59
3.3 Suomi muotoilee –näyttelyt	77

TOISTAMINEN

4 MUOTOILU DISKURSSIEN VALLASSA	
4.1 Muotoilu ja teollisuus	102
4.2 Teollinen muotoilu ja taideteollisuus	145
4.3 Postmodernismi ja funktionalismi	170
4.4 Suomalainen muotoilu ja ulkomaalaiset	196
4.5 Suomi-kuva	216

KUVITTAMINEN

5 UNELMAN KUVAJAINEN	
5.1 Esinemielikuvat	245
5.2 Uni ja mielikuviutus	247
5.4 Ideasta khoraan	249
5.5 Semioottisesta symboliseen	254
5.6 Subjekti ja diskurssi	258
6 MUOTOILIJANA SUOMESSA	
6.1 Unelmat diskurssissa	263
6.2 Minimalismi	265
6.3 Mysteerihuvila	268
6.4 Moderniveisto	280

SITOMINEN

7 MUOTOILUA OMALEIMAISUUDEN VALLASSA	
7.1 Omaleimaisuuden kohtaaminen	287
7.2 Omaleimaisuuden valta	291
7.3 Unelmien aistimuksellisuus	292
7.4 Muotoilija ja omaleimaisuus	293

Lähteet	297
---------	-----

SITOMINEN

7 UNELMIEN MUOTOILUA OMALEIMAISSUUDEN VALLASSA

Tutkimuksen tavoitteena oli toistaa muotoilua Suomessa rakentavia diskursseja, sen kohteita ja tekijöitä ja kuvittaa diskurssissa kummittelevia unelmia. Miten nämä diskurssit mahdollistavat muotoilijana olemisen ja muotoilun Suomessa? Miten yhteisön unelmat suomalaisen muotoilun omaleimaisuudesta ja yksittäisen muotoilijan unelmat saavat toteutumismahdollisuuksia suomalaisen muotoilun diskursiivisessa vallassa? Suomessa muotoilijana olemisen mahdollistaa ilmaistu suhde ja asenne kansallisesti omaleimaiseen muotoiluun. Suomessa muotoilija näyttää syntyvän diskursiivisena subjektina ja ennen kaikkea vakavasti otettavana muotoilijana, kun hän osoittaa eettisesti vastuullisen asenteensa suomalaisen muotoilun omaleimaisuuteen ja kansalliseen kulttuuriin. Tämä tapahtuu muotoilijan kannanottona joko jatkamalla vakiintunutta perinnettä suomalaisesta muotoilusta tai pyrkimällä uudistamaan sitä 'ajanhenkiseksi'. Suomessa muotoilija ei voi sivuuttaa tai unohtaa suomalaisuuttaan.

Suomalaisen muotoilun edistämisinstituutiossa ja kansallisen muotoiluohjelman rakentajien piirissä ei ole epäilty muotoilun omaleimaisuuden vaatimusten oikeutusta. Niiden piirissä ei ole asetettu kysymystä siitä, onko oikeutettua vaatia muotoilijoilta ja teollisuudelta Suomessa muotoiltujen tuotteiden suomalaisuutta tai kansallista omaleimaisuutta. Muotoilija voi suhteuttaa toimintansa omaleimaisuuden vaatimukseen esimerkiksi kritisoimalla ja kyseenalaistamalla vaatimukset, jolloin hän joka tapauksessa asettuu valtasuhteeseen omaleimaisuutta edellyttävän ja diskurssia rajaavan auktoriteetin kanssa. Kysymystä muotoilun kansallisesta omaleimaisuudesta ei Suomessa voi kuitenkaan mitenkään välttää, teki muotoilija sitten millaista muotoilua tahansa.

Toinen kysymys koskee omaleimaisuuden merkitystä: mitä sillä tarkoitetaan? Omaleimaisuus esiintyy muotoilukeskusteluissa kuin sillä olisi yksi merkitys, mutta sitä tavoiteltaessa se pakenee määrittelyä. Muotoilun omaleimaisuudesta on puhuttu vuosikymmeniä ja sen teemat ja tekijät näyttävät toistuvan. Mutta omaleimaisuus saa kuitenkin erilaisia hahmoja muotoilukeskusteluissa, kun kirjoituksia toistetaan eri teemojen ja tekijöiden kohdatessa toisensa, jolloin nose näkyville erilaisia valtasuhteita. Omaleimaisuus on kuin jatkuvasti edellä pakeneva unelma, jota ei voida tyhjentävästi esittää. Vaikka omaleimaisuus on Suomen unelma se on myös suomalaisen muotoiludiskurssin tuote. Omaleimaisuus diskursiivisena tuotteena näyttää myös moniulotteiselta. Sillä ei ole vain yhtä merkitystä vaan sen eri merkityksistä voidaan keskustella teemojen kohtaamisissa ja auktoriteettien valtasuhteissa.

Omaleimaisuuden kohtaaminen

Tutkimuksessa toistetuista Suomi muotoilee -näyttelyiden kirjoituksista muotoilun omaleimaisuus saa erilaisia hahmoja, joita diskurssi tuottaa eri kohtaamistilanteiden valtasuhteissa. Mitkä teemat ja tekijät nousevat kirjoituksista esille? Millaisia valtasuhteita nousee esiin eri teemojen, tekijöiden tai auktoriteettien kohtaamisissa? Mitkä tekijät ja hahmot omaleimaisuudesta kulloinkin painotuttuvat? Miten omaleimaisuus kohdataan?

Suomi muotoilee -näyttelyiden alkuvaiheessa keskusteltiin muotoilun kriisistä. Kriisin syntymisestä syytettiin teollisuutta ja sen ymmärtämättömyyttä hyvää muotoilua ja kuluttajien tarpeita kohtaan. Keskustelu jatkoi 70-luvun keskusteluita, joissa teollisuus ja muotoilijat olivat ristiriitaisessa suhteessa toisiinsa. Tässä tilanteessa perustettiin vuosittaiset Suomi muotoilee -näyttelyt. Niissä seurattiin Suomen muotoilua säännöllisin väliajoin. Niiden avulla toivottiin, että teollisuus ja kuluttajat kiinnostuvat hyvästä muotoilusta. Näyttelyillä haluttiin nostaa suomalaisen muotoilun profiilia.

Suomi muotoilee -näyttelyiden kirjoituksissa ei ole kovinkaan paljon keskusteltu teollisuuden asemasta suomalaisen muotoilun omaleimaisuudessa. Teollisuus esiintyy enemmänkin marginaalisena tekijänä muotoilun kannalta. Vielä 80-luvun alussa muotoilijat suhtautuivat teollisuuteen epäilevästi, lähinnä 70-luvun vasemmisto- ja sosiaalisen suunnittelun keskustelukäytäntöjen hallitessa muotoilukeskusteluita. Sen sijaan 80-luvun lopussa teollisuus sai jo yhteistyökumppanin aseman muotoilijoiden kanssa. Muotoilun edistämisinstituution asenne teollisuuteen on, kuin se olisi passiivinen kohde, johon 'kaadetaan' omaleimaisuutta ja hyvää muotoilua eli teollisuutta on lähes koko 80-luvun pidetty enemmänkin valistuksen kohteena, kuin otettu tasavertaiseksi tekijäksi muotoiluinstituutioiden rinnalle ja vaikuttamaan siihen, millaisista tekijöistä suomalaisen muotoilun omaleimaisuus voisi muodostua. Muotoilun edistämisinstituutiossa oletetaan, että teollisuus tuottaa omaleimaista ja hyvää muotoilua, jos se käyttää Suomi muotoilee -näyttelyissä hyväksi suomalaisiksi muotoilijoiksi todettuja ammattilaisia. Vasta 80-luvun lopulta lähtien alettiin kuunnella mielipiteitä myös siitä, millaista muotoilua teollisuus tarvitsee. 80-luvun lopulla myös muotoilukeskusteluissa puhuttiin yrityskuvista ja niiden rakentamisesta. Mutta ne teollisuuden alat, jotka enimmäkseen käyttivät teollisia muotoilijoita 80-luvulla – kuten elektroniikka-, kone- ja laiteollisuus – eivät kuitenkaan pitäneet tarpeellisena Suomi muotoilee -näyttelyissä rakentunutta suomalaisen muotoilun omaleimaisuutta: eivät yrityskuvissaan eivätkä tuotteissaan.

Teollisuuden ja muotoilun välisissä kohtaamisissa muotoiluinstituutiot painottavat hyvää muotoilua, josta ei kuitenkaan puhuta kansallisesti omaleimaisen muotoilun synonyyminä. Kansainvälisiin muotoilukeskusteluihin hyvästä muotoilusta ei sinänsä ole sisällynyt kansallisen omaleimaisuuden ulottuvuutta, koska hyvän muotoilun ihanne lähtee universaaliuden ja yhtenäisyyden halusta. Suomalaisessa muotoilussa sen sijaan on ollut jo vuosisadan vaihteesta lähtien tärkeätä kansallinen tunnistettavuus, joten hyvän muotoilun ja kansallisen muotoilun tavoitteet ovat asettuneet osittain päällekkäin.

Suomi muotoilee -näyttelyiden kirjoituksissa nousevat suomalaisen muotoilun omaleimaisuudeksi sellaiset tekijät, jotka painottuvat perinteiseen taideteollisuuteen ja taidekäsityöhön. Teollinen muotoilu, vaikka sen aseman vakuutetaan parantuneen 80-luvun loppua kohden, ei kuitenkaan näytä saavuttaneen itsenäistä asemaa suomalaisen muotoilun omaleimaisuuden kuvassa. Erityisesti Suomen nopeimmin kasvanut ja runsaimmin teollisia muotoilijoita käyttänyt elektroniikkateollisuuden ala – jo 80-luvulla – ei tule muotoilukeskusteluissa juuri ollenkaan esiin suomalaisen muotoilun omaleimaisuuden rakentumisprosessissa. Kuudennessa Suomi muotoilee -näyttelyssä, jossa esiteltiin teollisesti valmistettujen tuotteiden muotoilua, teollisen muotoilun tuotteissa ei nähty sellaista visuaalista voimaa, jota nähtiin perinteisessä taideteollisuudessa tai uniikkiteoksissa. Muotoiluraati päätyi kunniamaininnoissa, joissa palkittiin vain kaksi tuotetta, ihailemaan perinteen uudelleen soveltamista ja pula-ajan eksotiikkaa, jota nimitettiin suomalaiseksi omaleimaisuudeksi. Pula-ajan eksotiikan kuvaan on vaikea sijoittaa teollisen muotoilun korkean teknologian tuotteita.

Suomalaisen muotoilun omaleimaisuuden kysymykset nousevat esiin erityisesti postmodernismin kyseenalaistaessa myös suomalaisen muotoilun funktionalistiset periaatteet. Postmodernismikeskustelun rinnalla nousivat esiin melko samanaikaisesti myös keskustelut kansainvälistymisestä. Ne uhkat, joita postmodernismissä vähitellen nähtiin, sekoittuivat kansainvälistymisen uhkien kanssa yhteen. Postmodernismissä nähtiin aluksi tekijöitä, joilla sen voitiin katsoa jatkavan kansanperinnettä uudelleen sovellettuna. Mutta postmodernismi todettiin kuitenkin lopulta ulkomaisten kriitikkojen äänen kautta ja bauhausilaisilla äänenpainoilla formalistiseksi tyyliksi ja palattiin takaisin funktionalismin toiminnallisuutta, tarkoituksenmukaisuutta ja yksinkertaisuutta korostaviin periaatteisiin, joita nimitettiin suomalaiseksi omaleimaisuudeksi. Postmodernismin ja funktionalismin kohtaamisessa postmodernismia edustavat piirteet todettiin vähitellen vieraiksi ja soveltumattomiksi suomalaisen muotoilun omaleimaisuuteen, joka näyttäytyi funktionalismin hahmossa.

Ulkomaalaiset ovat olleet suomalaisen muotoilun määrittelijöitä aikaisemminkin, ja tämä käytäntö on jatkunut edelleen Suomi muotoilee -näyttelyiden kirjoituksissa. Ulkomaalaisten määritelmiin suomalaisesta muotoilusta on suhtauduttu vakavammin kuin pelkästään Suomessa muotoilun keskusteluissa tehtyihin määritelmiin. Suomi muotoilee -näyttelyiden kirjoituksissa erityisesti postmodernismikeskustelujen yhteydessä on turvauduttu ulkomaalaisten määritelmiin suomalaisesta muotoilusta. Ulkomaalaisten kriitikoiden äänen kautta on uskallettu asettaa kyseenalaiseksi helpommin myös suomalaisen muotoilun paikalleen pysähtyneisyyttä. Suomalaisen muotoilun omaleimaisuutta ei ole kuitenkaan päästetty harhailemaan liian kauas niistä määritelmistä, joita 50-luvulla Milanon triennaalien yhteydessä ulkomaalaiset kirjoittajat luettelivat modernin suomalaisen muotoilun ominaisuuksiksi, kuten luonnonläheisyyden, yksinkertaisuuden ja mielikuvituksen käytön. Nämä samat teemat toistuvat edelleen Suomi muotoilee -näyttelyiden kirjoituksissa. Suomalaisten kohdatessa ulkomaalaisia painotetaan suomalaisten erityistä suhdetta luontoon. Kohdattaessa ulkomaalaisia joudutaan myös esittelemään Suomea, jolloin toistetaan niitä suomalaisen muotoilun ominaisuuksia, joihin on totuttu vuosikymmenien kuluessa.

Suomalaisen muotoilun edistämisinstituutiot ovat 80-luvulla olleet yhteistyössä muiden Pohjoismaiden kanssa lähinnä yhteispohjoismaisen muotoilulinjan luomisessa. 80-luvun lopulla yhteinen linja syntyi Norjan pääministerin johtaman maailmankomission raportin innoittamana kestäväen kehityksen ja ekologian huomioivassa muotoilussa. Pohjoismaisten muotoilun edistämisinstituutioiden yhteisessä julkilausumassa haluttiin luoda kuva luontoa ja kestäväää kehitystä arvostavasta pohjoismaisesta muotoilusta, joka haluttiin myös asettaa esikuvaksi muulle maailmalle. Puun ja sen jalosteiden – kuten paperin – käyttämisestä tuotteiden materiaaleina tuli vertauskuva Suomessa ekologisesta muotoilusta, joka esittää myös omaleimaista suomalaista muotoilua.

Postmodernismikeskustelujen yhteydessä haluttiin etsiä vielä omaleimaisuuden pysyvää sisäistä 'olemusta'. 80-luvun lopulla muotoilun keskusteluihin ilmestyi yritysmaailmassa käytetty yrityskuva-termi, joka siirsi samalla painopisteen perimmäisen idean etsimisestä pinnallisen kuvan etsimiseksi. Tätä siirtymää ei Suomi muotoilee -näyttelyiden kirjoituksissa ole kuitenkaan yhdistetty postmodernismiin, vaikka onkin menty mukaan Suomi-kuvan etsimiseen. Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti Suomen itsenäisyyden 70. juhlavuoden (vuonna 1987) kunniaksi työryhmän, jonka tehtävänä oli pohtia Suomen kuvaa lähinnä vientiteollisuuden kannalta. Yrityskuvasta ja Suomi-kuvasta puhuminen tuotti myös Suomi muotoilee -näyttelyiden kirjoituksiin Suomen yritys kuvan tai Suomi-kuvan diskursiivisen kohteet. Yrityskuva-teorioihin liittyvät mielikuvateoriat nostivat siis huomaamatta omaleimaisuuden idean etsimisen tilalle Suomi-kuvan etsimisen, jolloin ei ollutkaan kysymys enää jostain kiinteästä ominaisuudesta vaan jostain liikkuvasta, virtaavasta ja häilyvästä.

Yritysmaailman kiinnostusta on pyritty myös herättämään suomalaisen muotoilun omaleimaisuuteen, mutta melko huonolla menestyksellä. Suomalainen muotoilu on perinteisesti yhdistetty kulutustavarateollisuuteen, joka Suomen kuva -työryhmän raportin mukaan on kuitenkin Suomen viennin kannalta melko marginaalinen sektori – vaikkakin siihen voidaan lukea myös nopeimmin kasvavat tuoteryhmät, kuten telekom-munikaatiolaitteet ja kulutuselekroniikka. Vaikka Suomi muotoilee -näyttelyissä nämä tuotealueet eivät tule kovinkaan hyvin esille, muotoilun edistämisinstituutiosta on kuitenkin pyritty huomioimaan vientiteollisuuden vaatimukset puhumalla entistä voimakkaammin muotoilun asemasta teollisuuden kilpailukyvyn terästäjänä mutta myös suomalaisen kulttuurin kansainvälistämisestä, jolla tarkoitetaan lähinnä kansainväliseen tavaravaihtoon osallistumista kansallisesti omaleimaisella muotoilulla. Voidaan sanoa, että suomalaisen muotoilun omaleimaisuus näkyy Suomen yritys kuvana ja merkki-tuotteena.

Omaleimaisuuden valta

Omaleimaisuus painottuu eri tekijöiden välisissä kohtaamistilanteissa nähtyjen vaarojen, uhkien ja mahdollisuuksien mielikuvien mukaan. Kohdatessaan osapuolet toimivat suhteessa siihen mielikuvaan, jonka he ovat luoneet kuvitellessaan toisen osapuolen käsitystä omista toimistaan. Kuvitelmat ohjaavat tällöin toimenpiteitä, joilla kohtaamisti-

lanteissa pyritään selviytymään ristiriitatilanteesta¹. Teollisuuden ja muotoilun välisessä valtasuhteessa muotoilun selviytymiskeinona toimii omaleimaisuuden hahmossa hyvän muotoilun haave, josta valistamista muotoilu pitää tehtävänä. Samalla muotoilu kuvittelee teollisuuden ymmärtävän, että tämä tehtävä kuuluu muotoilulle. Hyvä omaleimainen muotoilu toimii muotoilun ihanteellisen omakuvan rakentajana. Muotoilu erottautuu teollisuudesta arvostelemalla sitä epäeettiseksi jos se ei noudata hyvän muotoilun ihannekuvaa. Määrittelemällä hyvän muotoilun ja omaleimaisuuden muotoilu ottaa tietyn kannan ja aseman diskurssissa suhteessaan teollisuuteen esittämällä 'oikeita' käsityksiä muotoilusta ja olemalla muotoilun asiantuntija. Hyvä muotoilu samoin kuin omaleimaisuus saavat diskurssissa auktoriteettien asemat, joiden tehtävänä on ylläpitää diskurssin järjestystä ja turvata sen rajat.

Diskurssit, sen kohteet, tekijät ja auktoriteetit kontrolloivat muotoilua rajojensa sisällä, jolloin muotoilusta ja sen esineistä tunnistetaan vain rajoitetussa määrin piirteitä ja tiettyjä merkityksiä. Omaleimaisuus tunnistetaan esineissä, koska sen merkityksiä kierrätetään jatkuvasti muotoilusta puhuttaessa.

Tutkimuksen keskeinen tekijä hahmottuu muotoilun kansalliseksi omaleimaisuudeksi. Miten omaleimaisuus sitten rajaa suomalaisen muotoilijan unelmia? Unelmien esteettisten tuntemusten ja aistimusten virrasta Suomessa saavat merkityksensä lähinnä sellaiset ominaisuudet, jotka voidaan kulloistenkin keskustelujen valtasuhteiden tilanteissa nimetä joko omaleimaiseksi tai sen negaatioksi. Omaleimaisuudeksi nimeäminen tapahtuu yleensä vaiheessa, jossa muotoilija on jo jollain tasolla otettava vakavasti. Sen sijaan tällaista asemaa vailla olevan tai radikaalisti vakiintuneesta linjasta poikkeavan muotoilijan teoksia voidaan helpommin nimetä omaleimaisuuden negaatioksi.

Unelmien aistimuksellisuus

Unelmia tai aistimuksia on vaikea sellaisenaan siirtää yhteisöllisen merkityksen piiriin. Aistimuksista ja niiden mielikuvista ymmärretään vain ne osat, jotka ovat tunnistettavissa jonkin yhteisön diskurssissa – eli merkitysjärjestelmissä ja ymmärrystavoissa – ja niissä kohdattavia tekijöitä vasten.

Voidaan myös huomata, että muotoilija on lukemattomien merkitysten verkostojen, mutta myös aistimuksellisten houkutusten ympäröimä. Kuvitetussa esimerkissä kohtasin lapsuuteen ja kotiympäristöön liittyviä mielikuvia, jotka ovat ristiriidassa modernin muotoilukoulutuksen diskurssin järjestyksen kanssa. Edelleen kohtasin kansallisen kulttuurin edistämisen diskurssin eettiset vaatimukset, jotka taas ovat ristiriidassa Italiassa, Ranskassa tai Saksassa kokemieni aistimusten kanssa. Unelmani tummuudesta kohtaa suomalaisen muotoilun diskurssissa pohjoismaisen vaaleuden ihanteen. Pyrin keksimään keinoja, joilla saan unelmastani häiveen toteutettua, sovittamalla sitä suomalaisen muotoilun diskurssin järjestykseen, jossa se voi syntyä todelliseksi.

¹ Ks. Foucault 1983: 224.

Saadakseen uudet asiat tunnistettavaksi ja hyväksyttäväksi tietyn diskurssin piirissä muotoilijan on yhdistettävä uudet piirteet vanhoihin, vaikka vanhat piirteet kyseenalaistettaisiinkin. Vanhojen piirteiden sekoittuessa uusiin piirteisiin myös uudet piirteet on helpompi hyväksyä, koska ne tunnistetaan vanhojen piirteiden takia². Unelmien kuvajaiset pyrkivät syntymään diskurssin piiriin suhteessa tunnettuihin tai kiellettyihin asioihin. Ne joko saavat ymmärrettäviä merkityksiä positiivisessa tai negatiivisessa mielessä, tai ne jäävät ilman merkitystä.

Esineen merkityksenannon ja muotoilun valta on siirtynyt muotoilijalta diskursseille, koska esineen ja muotoilun merkitykset rakentuvat diskursseissa. Muotoilijalla ei ole yksinomaista valtaa antaa teoksilleen merkityksiä. Kun todellisuuden merkitykset syntyvät diskurssissa, joka merkityksiä toistamalla kierrättää tekstejä (teemoja, tekijöitä, kohteita yms.), palvelevat nämä merkitykset myös joidenkin muotoilija-asemien vahvistamista. Muotoilijasta, esineestä ja niihin liittyvistä puheista tulee diskurssin edeltä määräämää kenttää³. Riippumatta muotoilijan prosessinalaisen subjektin unelmista, muotoilu ja muotoilija saavat merkityksensä vasta diskursseissa. Diskurssit siis muotoilevat esineitä ja muotoilijoita, mutta ne vaikuttavat myös muotoilijan unelmien kuvajaisiin torjuttujen traumojen tavoin.

Muotoilija ja omaleimaisuus

Suomalaisen muotoilun diskurssissa oudot unelmat kommunikoituvat vasta kohdatessaan tutun tekijän, kuten omaleimaisuuden vaatimuksen. Omaleimaisuudesta muodostuu diskursiivista valtaa suomalaisessa muotoilussa. Esimerkiksi koristeellisuuden kuvitteellinen kielto tai funktionalismin vaatimus ovat kuin haamuvastustajia, joista pyrin selvitymään kohdatessani valtasuhteessa suomalaisen omaleimaisuuden yksinkertaisuuden ihanteen hahmossa. Valtasuhteesta selviytymisen yksi keino on tehdä vastoin kieltoja, kuten käyttää koristeita selkeälinjaisen, minimalistisen funktionalismin yhteydessä. Tämä on valtasuhteen tuottava mekanismi, jolloin toisesta eron tekemisen kautta tapahtuu vuorovaikutusta ja muutosta suhteessa toiseen.

Muotoilija kohtaa kuvitelmissaan vaatimuksia, rajoituksia ja mahdollisuuksia, jotka saattavat poiketa hänen muotoilijakollegoidensa kuvitelmista. Muotoilija, joka suunnittelee modernia koristeltua kalustetta, kohtaa rajoitukset eri asemasta kuin muotoilija, joka suunnittelee taidetekstiilejä. Ensimmäisessä tapauksessa suomalaisen muotoilun diskursiivinen valta kohdataan huonekalujen koristeiden kieltona. Toisessa tapauksessa

² Ks. Takala 1992: 165: "Designers who preserve some essential features of the traditional form language of design when they create something new serve as innovators and reformers of that form language. They connect new features which contradict the traditional ones; traditional premises are called into question, but the new features are [alkuperäisessä tekstissä on painovirheenä kielteinen "not"-sana] accepted because of the traditional features. This allows them to attain and hold their desired position in the design field." Ks. myös Kalha 1997: 269: Kalha mainitsee 40- ja 50-luvun muotoiludiskurssista, että siinäkin "kansalliseen elementtiin viittaaminen teki myös uudet muodot perustelluiksi ja helpommin sulatettavaksi".

³ Ks. Linker 1995: 210, 229 ja Foucault 1977: 118, 123-127.

tekstiilitaidetta ei ole koskenut koristeiden kielto samalla tavalla.

Vastaavanlaisia eroja on asemansa vakiinnuttaneella muotoilijalla ja 'rivimuotoilijalla'. Postmodernikeskustelujen yhteydessä tunnettujen muotoilijoiden töissä hyväksyttiin postmodernit piirteet paremmin kuin tuntemattomien muotoilijoiden töissä⁴. Toisaalta asemansa vakiinnuttaneen tai vakavasti otettavan muotoilijan toimia voivat rajata myös hänen omat käytäntönsä. Esimerkiksi Stefan Lindforsin Scaragoo-valaisimen (muotoiltu vuonna 1987) menestys on mielestäni tukenut hänen unelmiensa suuntautumista myöhemmin eläinaiheiden parissa työskentelyyn ja hänen XY-tuolinsa (muotoiltu vuonna 1985) mielestäni keskustelee postmodernisti Simo Heikkilän ja Le Corbusierin tuolien visuaalisen hahmon kanssa⁵. Mutta sitä ironiaa, jonka XY-tuoliin voisi lukea, ei ole suomalaisessa muotoilukeskusteluissa noteerattu niin, että se olisi innostanut häntä tämäntyyppiseen postmoderniin suuntaan.

Diskurssien tuottamien subjektien asemat ja asenteet voivat olla yhden muotoilijan toiminnassa myös keskenään ristiriitaisia riippuen asemien vaatimuksista. Diskurssien tutkimista ihmisen ajattelussa vaikeuttaa hänen aistimuksellisuutensa, jolloin mielessä liikkuu keskenään ristiriitaisia mielikuvia ja unelmia. Vasta diskursiiviset kohtaamistilanteet avaavat aukkopaiikkoja, joissa unenomaiset kuvat pyrkivät kommunikoitumaan siten, että kohtaamisesta selviydytään voittajana. Kuvitetussa tarinassa unelmieni kohtaamista rajoista kohtaan valtasuhteessa myös kansainvälisten markkinoiden vaatimukset. Muotoilu kansainvälisille markkinoille edellyttää suomalaisen muotoilun diskurssissa sitä, että esineen kansallisella omaleimaisuudella erottaudutaan muiden maiden tuotteista. Tällöin esine samalla osallistuisi myös kansallisen muotoilun edistämisen projektiin. Tämän kautta kohtaan myös eettisen velvollisuuden tehdä suomalaisesti omaleimaista muotoilua.

Suomalaisen muotoilun omaleimaisuus on Design Forumin keskeinen tavoite ja toiminnan kohde, jonka vaalimisen ja ylläpitämisen tämä instituutio on – valtion rahoituksen varassa – ottanut vastuulle. Suomi muotoilee -näyttelyiden osalta Design Forumilla on ollut myös keskeinen asema tässä tehtävässä. Tämän lisäksi omaleimaisuuden vaalimiseen osallistuvat myös ornamolaiset muotoilijat, jotka tarvitsevat foorumia omien töidensä esittelyä varten ja oman vakavasti otettavan asemansa rakentamiseksi. Muotoilijoiden, joiden teokset eivät sovi Design Forumin ylläpitämään linjaan suomalaisesta muotoilusta, on vaikea saada esille töitään tämän instituution järjestämissä näyttelyissä. Tämän takia muotoilijoiden, jotka haluavat olla vakavasti otettavia, on hyväksyttävä instituution käsitys suomalaisen muotoilun omaleimaisuudesta. Suomalaisen muotoilun diskurssin rajaukset ja muotoilijoiden aistimusten ylijäämien torjunnat jähmettävät traumausten tapaan suomalaisen muotoilun omaleimaisuuden kansallisen ihanteellisen omakuvan kuvajaiseksi. Viime vuosina myös vakavasti otettavat ja asemansa vankasti vakiinnuttaneet muotoilijat ovat ryhtyneet keskustelemaan omaleimaisuuden kritiikkiä esittäneiden muotoilijoiden kanssa. Hyvänä esimerkkinä oli Taideteollisuusmuseon

⁴ Ks. luku "Postmodernismi ja funktionalismi".

⁵ Ks. Lindforsin alkuaikojen työt: Rätty 1993 ja Toivanen 1993: 40-50.

“Tuohen jalostajat” -näyttely⁶, jonka voi tulkita mielestäni myös keskusteluksi niiden teollisten muotoilijoiden kanssa, jotka ovat kritisoineet suomalaista muotoilua “tuohikulttuuriksi”⁷.

Muotoilun edistämisinstituutio ei voi toimia ilman muotoilijoiden tukea ja hyväksyntää. Muotoilijat ovat tärkein ryhmä, joka osallistuu näyttelyesineiden valintoihin Muotoilu- raadissa. Tähän pieneen valikoituun piiriin eivät kuitenkaan mahdu kaikki muotoilijat, vaan Ornamon aktiivijäsenet seulovat piiristään arvostettuja ja vakavasti otettavia ammattilaisia. Raadin kokoonpano muuttuu säännöllisesti, ja vaikka Muotoiluraadin jäsenet vaihtuvat, siihen kuuluvien subjektien diskursiivinen asema säilyy tietynlaisena. Asema edellyttää vastuunottoa kansallisen kulttuurin perinteestä ja omakuvan vaalimisesta. Samoin siihen kuuluu suomalaisen muotoilun esteettisestä laadusta ja yhteisistä asioista huolenpito. Siihen kuuluu yhteinen usko hyvään muotoiluun sekä siihen, että toimitaan hyvän asian puolesta, vaikka mielipiteissä olisikin eroavuuksia.

Muotoilun merkitysten tutkiminen on asettanut minut kriittiseen ja tiedostavan tutkijan asemaan sen sijaan, että olisin voinut välillä heittäytyä prosessinalaisen ja aistimuksellisen muotoilijan asemaan. Tutkimusprosessiini tulevat kuitenkin tahtomattani mukaan modernin muotoilijakoulutuksen ja -käytännön läpäisemä luovuuden jälleenmystifiointi. Mielestäni muotoilijan työ edellyttää itsensä kokonaiseksi ja ihanneminäksi tuntemista, mutta se edellyttää myös kriittisiä kysymyksiä muotoilijan työtä rajoittavista tekijöistä. Näiden välisestä jännitteestä alkaa muotoilijan työ: muotoilija ei ilmaise unelmiaan, vaan diskurssit tuottavat unelmien kuvajaiset muotoilijan kohtaaman valtasuhteen mukaan. Tämä näkyy myös kirjoitustavoistani, jotka vaihtelevat tutkimukseni osissa aina sen mukaan, minkä diskurssin vallassa ja valtasuhteessa rajaan, näytän, toistan, kuvitan tai sidon asioita.

⁶ “Tuohen jalostajat” -näyttelyyn Taideteollisuusmuseossa 12.5–5.9.1999 osallistuivat mm. Simo Heikkilä, Markku Kosonen ja Jouko Järvisalo, jotka kaikki ovat tunnettuja puuhun liitettävien suomalaisen muotoilun omaleimaisuuden mielikuvien puolestapuhujia.

⁷ Vrt. TKO:n kokous 1995: Siellä toivottiin "pärekköpalinjan" lopettamista.

LÄHTEET

1 Taideteollisuusyhdistyksen lähteet Suomi muotoilee -näyttelyistä

Suomen Taideteollisuusyhdistyksen arkisto⁸ (= STTYark).

Suomi muotoilee -näyttely (SM) 1–8 -kansiot.

Suomen Muotoiluraadin arkisto-kansiot vuosilta 1979–1991 ja lisäksi tiedot Suomi muotoilee 9 ja 10 -näyttelyiden muotoiluraadeista.

Suomi muotoilee -näyttelyitä koskevat lehtiartikkelit

STTY:n arkistosta (tunnus = STTYark: lehti / toimittaja vuosiluku)

STTY:n Vuosikirjassa (tunnus = STTYvsk: lehti / toimittaja vuosiluku)

STTY:n Toimintakertomuksessa (tunnus = STTYtk: lehti / toimittaja vuosiluku)

STTYark: HS 1983. Hyvän muotoilun merkki teollisuutta myymään + Muotoiluraati vuosikatselmuksestaan: Muotoilumme kaipaa lisää iloa ja jännitystä. *Helsingin Sanomat* 27.5.1983.

STTYvsk: HS / Maunula 1984. Leena Maunulan artikkelia Helsingin Sanomissa lainattu *Suomen Taideteollisuusyhdistyksen vuosikirjassa* 1984: 27.

STTYvsk: Hbl / Enbom 1984. Carla Enbomin artikkelia Hufvudstadsbladetissa lainattu *Suomen Taideteollisuusyhdistyksen vuosikirjassa* 1984: 28.

STTYvsk: HS / Maunula 1984. Leena Maunulan artikkelia Helsingin-Sanomissa lainattu *Suomen Taideteollisuusyhdistyksen vuosikirjassa* 1984: 27.

STTYvsk: IS / Rinne 1984. Matti Rinteen artikkelia Ilta-Sanomissa lainattu *Suomen Taideteollisuusyhdistyksen vuosikirjassa* 1984: 27.

STTYvsk: US / Routio 1984. A.I. Roution artikkelia lainattu *Suomen Taideteollisuusyhdistyksen vuosikirjassa* 1984: 27.

STTYark: HS / Maunula 1985. Miten Suomi nyt muotoilee. *Helsingin Sanomat* / Leena Maunula 1.6.1985.

STTYtk: US / Routio 1985. A.I. Roution artikkelia: "Muotoilija tässä ajassa – Mikään ei enää itsestään selvää" lainattu *Suomen Taideteollisuusyhdistyksen Toimintakertomuksessa* 1985: 11.

STTYark: HS / Maunula 1987. Suomesta on tullut kiltti ja kansainvälinen + Suomi muotoilee -näyttely tutkii teollisuutta. Harava, paperitekstiilit ja näyttelyarkkitehti palkittiin. *Helsingin Sanomat* / Leena Maunula 21.5.1987.

STTYark: Maaseudun tulevaisuus 1987. Muoviharavalle ja paperitekstiileille muotoilupalkinnot. *Maaseudun tulevaisuus* 26.5.1987.

STTYark: Grafia 1987. Suomi muotoilee 6 esittelee teollista muotoilua, näyttelyn viidennes grafiikkaa. *Grafia*

⁸ Suomen Taideteollisuusyhdistyksen Suomi muotoilee -näyttelyitä koskevia arkistoja ei ole järjestetty systemaattisesti ja esimerkiksi luokitus- tai tunnusnumeroin, vaan toiminnassa kerääntynyt materiaali on koottu pelkästään kansioihin. Jokaista näyttelyä varten on kuitenkin omat kansionsa.

2.6.1987.

STTYark: Hbl 1987. Årets Designer heter Ulla-Kirs[t]i Junntila. *Hufvudstadsbladet* 21.5.1987.

STTYark: IS / Sakir 1987. Suomi - muotoilun maa? *Iltta Sanomat* / Taina Sakir 21.5.1987.

STTYark: Teollisuusviikko 1990. Kutsu Suomi muotoilee 8 -näyttelyyn 1.2.-3.3.1991. *Teollisuusviikko* 13.9.1990.

STTYark: Talouselämä / Kervinen 1990. Pro Finnish Design 1990 + Muotoilulla menestyneet + He valitsivat + Private Case -salkut. *Talouselämä* / Juha-Pekka Kervinen No 42/1990: 38–43.

Suomen Taideteollisuusyhdistyksen Vuosikirjat ja Toimintakertomukset (= STTYvsk ja STTYtk) Suomi muotoilee -näyttelyiden (1–8) ajalta

STTYvsk + tk 1979. *Vuosikirja 1979 ja Toimintakertomus vuodelta 1978*. Helsinki: Suomen Taideteollisuusyhdistys.

STTYvsk + tk 1980. *Vuosikirja 1980 ja Toimintakertomus vuodelta 1979*. Helsinki: Suomen Taideteollisuusyhdistys.

STTYvsk + tk 1981. *Vuosikirja 1981 ja Toimintakertomus vuodelta 1980*. Helsinki: Suomen Taideteollisuusyhdistys.

STTYvsk + tk 1982. *Vuosikirja 1982 ja Toimintakertomus vuodelta 1981*. Helsinki: Suomen Taideteollisuusyhdistys.

STTYvsk + tk 1983. *Vuosikirja 1983 ja Toimintakertomus vuodelta 1982*. Helsinki: Suomen Taideteollisuusyhdistys.

STTYtk 1984. *Toimintakertomus vuodelta 1984*. Helsinki: Suomen Taideteollisuusyhdistys.

STTYtk 1985. *Toimintakertomus vuodelta 1985*. Suomen Taideteollisuusyhdistys [Moniste.]

STTYtk 1986. *Toimintakertomus vuodelta 1986*. Suomen Taideteollisuusyhdistys [Moniste.]

STTYtk 1987. *Toimintakertomus vuodelta 1987*. Suomen Taideteollisuusyhdistys [Moniste.]

STTYtk 1988. *Toimintakertomus vuodelta 1988*. Osa: Kotimaan toiminta. Suomen Taideteollisuusyhdistys [Moniste.]

STTYtk 1989. *Toimintakertomus vuodelta 1989*. Suomen Taideteollisuusyhdistys [Moniste.]

STTYtk 1990. *Toimintakertomus vuodelta 1990*. Suomen Taideteollisuusyhdistys [Moniste.]

STTYtk 1991. *Toimintakertomus vuodelta 1991*. Suomen Taideteollisuusyhdistys [Moniste.]

STTYtk 1992. *Toimintakertomus vuodelta 1992*. Suomen Taideteollisuusyhdistys [Moniste.]

Suomi muotoilee -näyttelyiden luettelot (tunnus = SM ja näyttelyn numero ja vuosiluku).

SM1 1979. *Suomi muotoilee – Finsk Form*. Näyttely Taideteollisuusmuseossa 12.12.1979–20.1.1980. Helsinki: Suomen Taideteollisuusyhdistys.

SM2 1981. *Suomi muotoilee Finsk Form 2*. 26.11.1980–15.1.1981 Taideteollisuusmuseo Konstindustrimuseet. Helsinki: Suomen Taideteollisuusyhdistys.

SM4 1983. Suomi muotoilee 4. *Suomen Taideteollisuusyhdistys Vuosikirja 1983 ja Toimintakertomus vuodelta 1982*. Helsinki: Suomen Taideteollisuusyhdistys.

SM5 1985. *Suomi muotoilee 5*. Helsinki: Suomen Taideteollisuusyhdistys.

SM6 1987. *Suomi muotoilee 6*. Teollista muotoilua. 21.5.–9.8.1987. Helsinki: Suomen Taideteollisuusyhdistys.

SM7 1989. *Suomi muotoilee 7 Finsk Form*. 20.1.–12.3.1989. Taideteollisuusmuseossa [Suomi muotoilee 7 -näyttely] ja Design Forumissa [Tuotekehittelyprojekteja 19.–28.2.1989]. Suomen Taideteollisuusyhdistys. [Moniste.]

SM8 1991. *Suomi muotoilee 8 – Finsk Form 1991*. Leikkupuimurista juomalasiin – Från skördetröska till dricksglas. Helsinki: Suomen Taideteollisuusyhdistys.

SM9 1993. *Suomi muotoilee Finsk Form 9*. 5.2.–14.3.1993. Suomalaisen muotoilun edistämiskeskus. Design Forum. [Moniste.]

Suomi muotoilee -näyttelyihin liittyneet kirjat

Esineitä ympärillämme. The Things Around Us 1981. Tapio Peräinen, Barbro Kulvik, Kristiina Paatero (Toim.). Suomen taideteollisuusyhdistyksen julkaisu. Keuruu: Otava.

Gold Design. Design from Finland 1989. Tapio Peräinen, Pirkko Vahervuori & Arja Hörhammer (Toim.). Helsinki: Finnish Society of Crafts and Design and Finnish National Committee of European Cultural Foundation.

Finnish Industrial Design 1987. Poutasuo, Tuula (Toim.). Helsinki: Finnish Society of Crafts and Design / Kirjayhtymä.

2 Julkaisemattomat lähteet

Ahola, Jussi 1991b. Teollisen muotoilun ajan lyhyt historia Suomessa. Teollinen muotoilu 30 -näyttely teollisen muotoilun koulutuksesta 1961–1991. [Näyttelymoniste.] Taideteollinen korkeakoulu 27.11–13.12.1991.

Alho, Tomi & Kellokoski, Hannu & Maunumäki, Pasi & Rönneberg, Timo & Välipakka, Marko & Wörlin, Jukka 1998. *PAT:1 – Moderni tuoli koristeineen*. [Opinnäytetyö.] Jurvan käsi- ja taideteollisuusoppilaitos.

Asikainen, Kari 1992. Suomen huonekaluteollisuus nyt ja huomenna. Taideteollinen korkeakoulu. Professorin virkaanastujaisesityelmä 14.10.1992.

Hassi, Laura 1988. *Muunnelmia yleispätevästä*. Suomalaisen muotoilun vaiheita 30-luvulta 50-luvulle. [Pro gradu -tutkielma.] Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiologian laitos.

HfG-Archiv 1996. [Arkistomateriaalia.] Hochschule für Gestaltung Ulm -Archiv. Ulmer Museum. Ulm. (tunnus = HfG-Archiv).

Hintsa, Merja 1995. *Mahdoton Freud*. Analyysijä psykoanalyysin aporioista ratkeamattoman ja différancen ajatteluna. [Pro gradu -tutkielma.] Helsingin yliopisto. Humanistinen tiedekunta. Teorettinen filosofia.

Höger, Hans 1993. Bundespreis Pruduktdesign. Address held at the Openig of the Exhibition. [Esitelmämoniste.] Design Forum Finland 27/05/1993.

Irjala, Auli 1996. *Selvitys Ornamon jäsenkunnan työtilanteesta ja kansainvälisestä toiminnasta*. Taiteen keskustoimikunta. Tutkimus- ja tiedotusyksikkö. Luonnos 20.12.1996.

Kauppa- ja teollisuusministeriö (= KTM) 1987. *Suomen kuva -työryhmä muistio*. [Moniste.] Kauppa- ja teollisuusministeriö.

Kentta, Oiva 1997. Keskustelut koristeveistomestari Oiva Kentan kanssa Jurvan käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksessa vuonna 1997.

Koodi 1995. *Koodi. 12 tyyliä 60 pientä kodinkonetta*. Kokeilevan muotoilun studion näyttely Taideollisuusmuseossa 2.6.–27.8.1995. [Monistettu näyttelyluettelo.]

Kukkapuro, Yrjö 1992. Uusia näköaloja. Esitelmä ja keskustelutilaisuus Suomalaisen muotoilun 60-luvusta. Suomen Taideteollisuusmuseo. Esitelmä 18.11.1992.

Kälviäinen-Kivistö, Mirja 1995. *Taidekäsityön kentän hyvä tuote*. Analyysi taidekäsityön julkisammattillisesta arvottamisesta ja arvioimisesta 1980-luvun Suomessa. [Väitöskirjan käsikirjoitus.] Jyväskylän yliopisto. Taidehistorian laitos.

Linnainmaa, Heidi 1980. *Teollisen muotoilun historia ja teoria*. [Opintomoniste.] Taideteollinen korkeakoulu. Teollisen muotoilun laitos.

Mäntylä, Teemu 1997. *Koristeveistokuviaita kolmen tyylin pohjalta*. [Lopputyö.] Jurvan käsi- ja taideteollisuusoppilaitos. Puuala.

Muotoilun päivät 79. 1979. *Muotoilu ja teollisuus* -seminaari. 28.11–29.11.1979. [Luentomonisteet.] Teollisuustaitteen Liitto Ornamo ry. Taideteollisen korkeakoulun koulutuskeskus.

Ornamo 1996. Ornamon lausunto 15.10.1996. Maailman komission "Our Creative Diversity" -raporttiin.

Paatela-Nieminen, Martina 1996. *Intertekstuaalinen tutkimus englantilaisista Alice in Wonderland -kuvituksesta vuosilta 1984–1994 ja Alices in Wonderland -multimedia*. [Lisensiaatintyö.] Taideteollinen korkeakoulu. Taidekasvatuksen osasto.

Parkkamäki, Hannu 1996. *Veistorautojen käyttömahdollisuudet puun kuvioinnissa*. [Lopputyö.] Lahden ammattikorkeakoulu. Muotoiluinstituutti. Käsityömuotoilun opinnäytetyö.

Paukkunen, Markku & Kähönen, Matti & Iijalainen, Tuula & Puputti, Marja-Leena 1977. *Bauhaus*. Teollisen muotoilun historia ja teoria, syksy 1977. [Harjoitustyö.] Taideteollinen korkeakoulu. Tuote- ja ympäristösuunnittelun laitos. Teollinen muotoilu.

Periäinen, Tapio & Ylätaalo, Laura & Takala, Vuokko 1994. Nauhoitettu keskustelu Vuokko Takalan lopputyön "Suomalaisuus Suomi muotoilee -näyttelyissä" pohjalta. Design Forumissa 26.5.1994.

Purtanen, Jaakko 1998. Keskustelu puualan ammattiaineiden lehtori [Jurvan käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksessa] Jaakko Purtaasen kanssa Villa Maireassa vierailun yhteydessä.

Rat für Formgestaltung 1996. *Was ist der Rat für Formgebung?* Rat für Formgestaltung – German Design Council. [Tiedote.]

Solomon, Odile 1991. Comparative Aesthetic Reference and Cultural Representation in Industrial Design (Japan/USA/Europe). The case study: The Automotive Design. Taideteollinen korkeakoulu. Product Semantics and Visual Semiotics in Design -Conference 20.–22.8.1991. [Esitelmämoniste.]

Sparke, Penny 1991. Cultural Identity and Design in the New Europe. Taideteollinen korkeakoulu. Product Semantics and Visual Semiotics in Design -Conference 20.–22.8.1991. [Esitelmämoniste.]

Studia Generalia Ateneum 1991. Minne menet suomalainen huonekalu? Ateneumin taidemuseo. Luento- ja keskustelutilaisuus 19.11.1991.

Takala, Vuokko 1993. *Suomalaisuus Suomi muotoilee -näyttelyissä*. [Lopputyö.] Taideteollinen korkeakoulu. Teollisen muotoilun laitos.

Takala-Schreib, Vuokko 1995. *Suomi muotoilee omaleimaisuuttaan*. [Lisensiaattityö.] Muotoilun diskurssia ja genealogiaa. Taideteollinen korkeakoulu. Teollisen muotoilun laitos.

TKO:n kokous 1995. Ornamon jäsenjärjestön Teollisen muotoilijat Ry:n (= TKO) vuosikokous Design Forumissa 28.2.1995.

TV1 1995. Haastattelijana Mirja Pyykkö. Televisio-ohjelmassa haastateltavana Nokian pääjohtaja Jorma Ollila. TV1 25.9.1995.

Tuohen jalostajat 1999. Materia ja muoto – Tuohen jalostajat. Näyttely Taideteollisuusmuseossa 12.5.-5.9.1999. [Näyttelyyn osallistujat: Pentti Hakala, Simo Heikkilä, Pasi Järvinen, Jouko Järvisalo, Markku Kosonen, Janna Syvänoja. Projektin vetäjä: Marko Saaranen.]

Vihma, Susann 1990a. *Tuotteen muodon kuvaaminen*. [Lisensiaattityö.] Taideteollinen korkeakoulu. Yleisen opetuksen osasto.

Villa Maire 1998. Vierailu Villa Maireassa 29.9.1998 Jurvan käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen opiskelija- ja opettajaryhmän kanssa.

Welsch, Wolfgang 1997a. Aesthetics Inside and Outside Aesthetics. Helsingin yliopiston estetiikan laitoksen seminaari 7-10.4.1997.

Väkevä, Seppo T. 1995. *Fetishes, Props, and Protheses*. A product semantic approach to evaluate consumer preferences and meanings of industrial design products. [Lisensiaattityö.] Taideteollinen korkeakoulu. Teollisen muotoilun osasto.

Ylinen, Sirkku 1995. *Koristelu modernissa huonekalussa*. [Lopputyö.] Taideteollinen korkeakoulu, Sisustusarkkitehtuurin ja huonekalusuunnittelun laitos.

3 Julkaistut lähteet

Aalto, Alvar 1978. Taimen ja tunturipuro. Teoksessa *Alvar Aalto 1898–1976*. Aarno Ruusuvuori (Toim.). Helsinki: Suomen rakennustaiteen museo.

Ahola, Jussi 1978. Teollisen muotoilun luonteesta, alueista ja ajatussuunnista. Teoksessa *Arena 1–5*, osa 2. Johannes Jauhiainen (Päätoim.). Hämeenlinna / Turku: Tekninen kustannusliike Oy / Arvi A. Karisto.

Ahola, Jussi 1980. *Teollinen muotoilu*. Espoo: Otakustantamo.

Ahola, Jussi 1991a. Teollisen muotoilun tutkimuksesta. Teoksessa *Ajatus ja sahaus. Esseitä Taideteollisen korkeakoulun professoreilta*. Elina Melgin (Toim.). Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja B4. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.

Ahoniemi, Pirkko 2000. Käsityön ja taiteen raja ja rajattomuus. Teoksessa *Työpaperit F10: Rajoilla 2. Rajansa myös taiteella*. Inkeri Sava (Toim.). Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja F10. Helsinki.

Alexander, Christopher 1968. *Notes on the Synthesis of Form*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

Anttila, Pirkko 1996. *Tutkimisen taito ja tiedonhankinta*. Helsinki: Akatiimi Oy.

Apuli-Suuronen, Rita 1999. *Kuvataiteen silmin*. Taideteollisen korkeakoulun julkaisu A26. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu. [Väitöskirja.]

Arnheim, Rudolf 1993. Sketching and the Psychology of Design. Teoksessa *Design Issues* Vol. XI Nro 2 Fall 1993. Cambridge: MIT Press.

Art & Décoration 1973. *Art & Décoration* – La revue de la maison. N 169 / Janvier-Février 1973. Agence Archat. Paris: Editions Charles Massin.

Art & Décoration 1999. *Art & Décoration*. Juillet-Août 99. Paris: Editions Ch. Massin.

Backmansson, Mirja 1991. Eläköön suomalainen puu. *Gloria Sisustuslehti* 1 / syksy / 1991. Helsinki: Sanoma-Print.

Backmansson, Mirja 1992. Verhon aseet. *Gloria Sisustuslehti* [ei numeroa] talvi / 1992. Helsinki: Sanoma-Print.

Balint, Juliana (Toim.) 1991. *Muodon kuvat 1960–1990. Suomalaisen muotoilun kuvia 1960–1990*. Espoo: Teollisuustaiteen Liitto Ornamo.

Balint, Juliana 1992. Koti kukkakaupassa. *Gloria Sisustuslehti* [ei numeroa] talvi / 1992. Helsinki: Sanoma-Print.

Barthes, Roland 1993. *Tekijän kuolema. Tekstin syntymä*. [Suom. Lea Rojola ja Pirjo Thorel.] Tampere: Vastapaino.

Bauhaus 1983. Stuttgartin Ulkomaisten kulttuurisuhteiden Instituutin julkaisu yhteistyössä Suomen Rakennustaiteen museon, Taideteollisuusmuseon ja Helsingin Goethe Instituutin kanssa. Stuttgart: Institut für Auslandsbeziehungen.

Bill, Max 1955a. Form, function, beauty. Teoksessa *Max Bill*. Tomas Maldonado (Toim.). Buenos Aires: Nueva Vision.

Bill, Max 1955b. The mathematical approach in contemporary art [Alkup. Die mathematische Denkweise in der Kunst unserer Zeit.] Teoksessa *Max Bill*. Tomas Maldonado (Toim.). Buenos Aires: Nueva Vision.

Bonsiepe, Gui 1990. Cultural Identity Today. Notes on the subject Design and Cultural Identity on the Periphery / Kulturelle Identität Heute. Notizen zum Thema "Design und kulturelle Identität in der Peripherie". Teoksessa *IFG Ulm: Kulturelle Identität und Design. Cultural Identity and Design*. Internationales Forum für Gestaltung Ulm. Tagung 1989. Berlin: Ernst & Sohn Verlag.

Bundespreis Produktdesign 1992. Katalog der Prämierten Produkte. Rat für Formgebung (Toim.). Frankfurt am Main: Rat für Formgebung.

Bundespreis Gute Form 1981. Teoksissa *Rat für Formgebung. Tätigkeitsbericht 1971/72 – 1985/86*. Darmstadt: Rat für Gestaltung.

Bundespreis Gute Form 1986. Teoksissa *Rat für Formgebung. Tätigkeitsbericht 1971/72 – 1985/86*. Darmstadt: Rat für Gestaltung.

Burkhardt, Lucius (Toim) 1980. *The Werkbund. History and Ideology 1907–1933*. [Käänt. Pearl Sanders.] New York: Barraon's Educational Series.

Böttger, Joachim 1979. 10 Jahre Bundespreis "Gute Form". Teoksessa *Rat für Formgebung Tätigkeitsbericht 1978/1979*. Eckhard Neumann und Herbert Ohl (Toim.). September 1980. Darmstadt: Rat für Formgebung.

Calinescu, Matei 1999. *Five Faces of Modernity. Modernismi, Avant-Garde, Decadence, Kitsch, Postmodernism*. (Alkup.1987.) Durham: Duke University Press.

Cantor, Norman F. 1988. *Twentieth-Century Culture Modernism to Deconstruction*. New York: Peter Lang.

Cavelle, Simon 1997. *L'encyclopedie des Peintures A Effets Decoratifs*. Paris: Editions Fleurus.

Colquhoun, Alan 1989. Kolmenlaista historismia. Teoksessa *Modernismi Historismi*. Riitta Nikula (Toim.). Hanko: Abacus Ajankohta 1.

Dansk Designråd 1991. *DD – Annual Report 1991*. Kobenhavn: Dansk Design Center.

Danto, Arthur 1964. The Artworld. Teoksessa *Journal of Philosophy*. Vol. LXI. Lancaster: Lancaster Press.

Davidson, Arnold I. 1987. Archaeology, Genealogy, Ethics. Teoksessa *Foucault: A Critical Reader*. David Couzens Hoy (Toim.). New York: Basil Blackwell.

Derrida, Jacques 1978. *Writing and Difference*. [Käänt. Alan Bass.] Chicago: The University of Chicago Press.

Derrida, Jacques 1995b. Khora. Teoksessa *On the Name*. Thomas Dutoit (Toim.). [Käänt. Ian Mc Leod.] Stanford: Stanford University Press.

Derrida, Jacques 1995a. Tense. Teoksessa *The Path of Archaic Thinking. Unfolding the Work of John Sallis*. Kenneth Maly (Toim.). New York: State University of New York Press.

Design Forum 1991. Pro Finnish Design. Kilpailussa menestyneet muotoilijat. Design Forum 1/1991.

Design Forum 1992. Pro Finnish Design 1992. Palkintolautakunnalla runsauden pula: hyviä tuotteita liian paljon. Design Forum, Suomalaisen muotoilulun edistämiskeskuksen lehti 2/1992.

Design Forum 1993. Skandinaavisen muotoiluneuvoston luontoa, ekologiaa, ihmisen tarpeita ja tulevaisuuden kehitystä koskeva julistus. *Design Forum*, Tiedotuslehti 2/93.

Design Forum 1994a. Muotoilutyön ostamisessa omat niksinsä. Kokemus on yrityksen paras opastaja *Design Forum*, Suomalaisen muotoilun edistämiskeskuksen lehti, 1/1994.

Design Forum 1994b. Pro Finnish Design 1994. *Design Forum*, Suomalaisen muotoilun edistämiskeskuksen tiedotuslehti 2/1994.

Design Forum 1995. Nuorten Forum '96. *Design Forum*, Tiedotuslehti 3/1995.

Design Forum 1996. Nuorten Forum '96 Young Forum. *Design Forum*, Tiedotuslehti 1/1996.

Design in Finland 1991 – 30 Years. Helsinki: The Finnish Foreign Trade Association.

Design in Finland 1992. Helsinki: The Finnish Foreign Trade Association.

Design Issues. Vol.11. Number 1. Spring 1995. Richard Buchanan, Dennis Doordan, Victor Margolin (Toim.). Cambridge: MIT Press for the Department of Design, Carnegie Mellon University.

Design Management 1994. *Design Management – Yrityskuvasta kilpailuvaltti*. Helsinki: Otava.

Deutschland 1998. Die EU Auf einen Blick – EU yhdellä silmäyksellä. Teoksessa *Deutschland* - politiikan, kulttuurin, talouden ja tieteen aikakauslehti. No 6/98 joulukuu/tammikuu. Peter Hintereder (Päätoim.). Frankfurt am Main: Societäts-Verlag + Presse- und Informationsamt der Bundesregierung, Bonn.
Dickie, George 1981. *Estetiikka*. [Suom. Heikki Kannisto]. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Hämeenlinna: Arvi A Karisto Oy.

Domus 1951. *Domus* – rivista mensile di architettura arredamento arte. Nro 259/1951. Dir. Arch. Gio Ponti. Milano: Società Editoriale Domus.

Domus 1952. *Domus* – rivista mensile di architettura arredamento arte. Nro 266/1952. Dir. Arch. Gio Ponti. Milano: Società Editoriale Domus.

Domus 1954. *Domus* – rivista mensile di architettura arredamento arte. Nro 298/1954. Dir. Arch. Gio Ponti. Milano: Società Editoriale Domus.

Domus 1954. *Domus* – rivista mensile di architettura arredamento arte. Nro 300/1954. Dir. Arch. Gio Ponti. Milano: Società Editoriale Domus.

Domus 1957. *Domus* – rivista mensile di architettura arredamento arte. Nro 336/1957. Dir. Arch. Gio Ponti. Milano: Società Editoriale Domus.

Dreyfus, Hubert L. & Rabinow, Paul 1983. *Michel Foucault. Beyond Structuralism and Hermeneutics*. With an Afterword by and an Interview with Michel Foucault. Chicago: The University of Chicago Press.

Droste, Magdalena 1991. *Bauhaus 1919–1933*. Berlin: Bauhaus-Archiv / Benedict Taschen.

Droste, Magdalena & Ludewig, Manfred 1994. *Marcel Breuer*. Berlin: Bauhaus-Achiv / Benedikt Taschen.

Duncan, Alastair 1984. *Art Deco Furniture*. The French Designers. London: Thames and Hudson.

Eaton, Marcia Muelder 1994. *Estetiikan ydinkysymyksiä*. [Suom. Pekka Rantanen.] Helsingin yliopisto. Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. Jyväskylä: Gummerus.

Ehrnrooth, Jari 1992. *Sanan vallassa vihan voimalla. Sosialistiset vallankumousopit ja niiden vaikutus Suomen työväenliikkeessä 1905–1914*. Helsinki: SHS / Jyväskylä: Gummerus. [Väitöskirja.]

Findeli, Alain 1994. Ethics, Aesthetics, and Design. *Design Issues*. History / Theory / Criticism. Vol. 10, Number 2 Summer 1994. Cambridge: MIT Press.

Findeli, Alain 1995. Design History and Design Studies: Methodological, Epistemological and Pedagogical Inquiry. *Design Issues*. Vol. 11, Number 1. Spring 1995. Cambridge: MIT Press.

Form+Zweck 1979. Bauhaus Weimar Dessau Berlin 1919–1933. Bauhausheft 2. *Form+Zweck*. Fachzeitschrift für Industrielle Formgestaltung. Heft 3/1979. Berlin: Amt für industrielle Formgestaltung.

Foucault, Michel 1977a. Nietzsche, Genealogy, History. Teoksessa *Language, Counter-Memory, Practice. Selected Essays and Interviews*. Donald F. Bouchard (Toim.). Ithaca, New York: Cornell University Press.

Foucault, Michel 1977b. What Is an Author. Teoksessa *Language, Counter-Memory, Practice. Selected Essays and Interviews*. Donald F. Bouchard (Toim.). Ithaca, New York: Cornell University Press.

Foucault, Michel 1982. Tämä ei ole piippu. [Suom. Hannu Sivenius]. *Taide-lehti* 6/1982. Helsinki: Kustannus Oy Taide.

Foucault, Michel 1983. The Subject and Power. Teoksessa *Michel Foucault Beyond Structuralism and Hermeneutics*. Hubert L. Dreyfuss & Paul Rabinow. Chicago: University of Chicago Press.

Foucault, Michel 1992. *The Archaeology of Knowledge*. [Käänt. A.M. Sheridan Smith.] London: Routledge.

Foucault, Michel 1996. *Die Ordnung des Diskurses*. Mit einem Essay von Ralf Konersmann. [Käänt. Walter Seitter.] Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch Verlag, Fischer Wissenschaft 10083.

Foucault, Michel 1998. *Seksuaalisuuden historia. Tiedontahto. Nautintojen käyttö. Huoli itsestä*. [Suom. Kaisa Sivenius.] Tampere: Gaudeamus.

Forty, Adrian 1995. Debate: A Reply to Victor Margolin. *Design Issues*. Vol.11. Number 1. Spring 1995. Richard Buchanan, Dennis Doordan & Victor Margolin (Toim.). Cambridge: MIT Press for the Department of Design, Carnegie Mellon University.

Frampton, Kenneth 1983. Towards a Critical Regionalism: Six Points for an Architecture of Resistance. Teoksessa *Postmodern Culture*. Hal Foster (Toim.). London: Pluto Press.

Frampton, Kenneth 1989. Kriittisestä regionalismista. Teoksessa *Modernismi Historismi*. Riitta Nikula (Toim.). Hanko: Abacus Ajankohta 1 / Suomen rakennustaiteen museo / Rakennuskirja Oy.

Franck, Kaj 1978. Muotoilijan tunnustuksia. *Ornamo-lehti* 1978. Helsinki: Ornamo.

Franck, Kaj 1989. *Muotoilijan tunnustuksia – Form och miljö*. Liisa Räsänen (Toim.). Helsinki: Valtion painatuskeskus. Taideteollinen korkeakoulu.

Freud, Sigmund 1949. Das Unbewusste. Teoksessa *Gesammelte Werke. Chronologisch geordnet. Werke aus den Jahren 1913–1917*. [Unter Mitwirkungen von Marie Bonabarte Prinzessin Georg von Griechenland herausgegeben von Anna Freud.] London: Imago Publishing Co., Ltd.

Freud, Sigmund 1969. *Johdatus psykoanalyysiin*. [Suom. Erkki Puranen.] Jyväskylä: Gummerus.

Freud, Sigmund 1970. *Unientulkinta*. [Suom. Erkki Puranen.] Jyväskylä: Gummerus.

Freud, Sigmund 1981. The Unconscious. [Alkup. 1949.] Teoksessa *The Standard Edition of the Complete Psychological Work of Sigmund Freud. Vol XIV*. James Strachey & Anna Freud (Toim. ja käänt.). London: The Hogarth Press.

Frey, Gilbert 1970. *The Modern Chair: 1850 to today*. Teufen: Arthur Niggli Ltd.

Gravagnuolo, Benedetto 1982. *Adolf Loos: The Theory and Works*. New York (NY): Rizzolli.

Gropius, Walter 1983a. Kaiken luovan toiminnan päämääränä on rakennus. [Alkup. Bauhaus Manifesti 1919: Das Endziel aller Bildnerischen Tätigkeit ist der Bau!] Teoksessa *Bauhaus*. Stuttgartin Ulkomaisten kulttuurisuhteiden instituutin julkaisu yhteistyössä Suomen Rakennustaiteen museon, Taideteollisuusmuseon ja Helsingin Goethe -instituutin kanssa. Stuttgart: Institut für Auslandsbeziehungen.

Gropius, Walter 1983b. Bauhaus ideani kehittelystä. Teoksessa *Bauhaus*. Stuttgartin Ulkomaisten kulttuurisuhteiden instituutin julkaisu yhteistyössä Suomen Rakennustaiteen museon, Taideteollisuusmuseon ja Helsingin Goethe -instituutin kanssa. Stuttgart: Institut für Auslandsbeziehungen.

Grote, Ludwig 1983a. Walter Gropius ja Bauhaus. Teoksessa *Bauhaus*. Stuttgartin Ulkomaisten kulttuurisuhteiden instituutin julkaisu yhteistyössä Suomen Rakennustaiteen museon, Taideteollisuusmuseon ja Helsingin Goethe -instituutin kanssa. Stuttgart: Institut für Auslandsbeziehungen.

Grote, Ludwig 1983b. Perusmuodot ja funktionalismi. Teoksessa *Bauhaus*. Stuttgartin Ulkomaisten kulttuurisuhteiden instituutin julkaisu yhteistyössä Suomen Rakennustaiteen museon, Taideteollisuusmuseon ja Helsingin Goethe -instituutin kanssa. Stuttgart: Institut für Auslandsbeziehungen.

Habermas, Jürgen 1992. *Die Moderne – ein unvollendetes Projekt*. Leipzig: Reclam-Verlag.

Hassi, Laura 1987. "Kansallisuus muotoilun ja yhteiskunnan sidoksena". *Metaxis*-näyttelyn julkaisu. Helsinki: Taideteollisuusmuseo.

Hautamäki, Irmeli 1995. *Marcel Duchamp. Modernin identiteetin ja taideteoksen ongelma*. Helsinki: Hakapaino. [Väitöskirja.]

Heinämaa, Sara & Reuter, Martina & Saarikangas, Kirsi (Toim.) 1997. *Ruumiin kuvia. Subjektin ja sukupuolen muunnelmia*. Tampere: Gaudeamus.

Heinonen, Raija-Liisa 1986. *Funktionalismin läpimurto suomessa*. Suomen Rakennustaiteenmuseo. Helsinki: Yliopistopaino. [Lisensiaattityö.]

Helin, Kari 1985. *Kehitämme innovoimaa*. Imatra: Innotiimi Oy.

Hellemaa-Hautamäki, Liisa 1991. ... Ja puuseppä. *Gloria Sisustuslehti* 1 / syksy / 1991. Helsinki: Sanoma-Print.

Hellemaa-Hautamäki, Liisa 1992. Marjatta Tapiolan ovet. *Gloria Sisustuslehti* [ei numeroa] talvi / 1992. Helsinki: Sanoma-Print.

Helsingin Sanomat 1992. Muotoilija Stefan Lindfors sai Georg Jensen -palkinnon Tanskassa. *Helsingin Sanomat* 1.9.1992.

Heskett, John 1987. *Industrial Design*. London: Thames and Hudson.

Hintsa, Merja 1998. *Mahdottoman rajoilla. Derrida ja psykoanalyysi*. Helsinki: Tutkijaliitto. Paradeigma-sarja.

Hägglund, Tor-Björn 1985. Luovuus psykoanalyttisen tutkimuksen valossa. Teoksessa *Luovuuden ulottuvuudet*. Ritva Haavikko & Jan-Erik Ruth (Toim.). Espoo: Weilin & Göös.

Hämäläinen-Forslund, Pirjo 1995. Omaleimaisuus löytyy jugendista. Teoksessa *Suuri antiikkikirja. Wenzel Hagelstam*. Pirjo Hämäläinen-Forslund (Toim.). Porvoo: WSOY.

Häti-Korkeila, Marjatta & Kähönen, Hannu 1985. *Tuotesuunnittelun perusteita*. Käsi- ja taideteollisuus. Porvoo: WSOY.

IFG Ulm 1990. *Kulturelle Identität und Design. Cultural Identity and Design*. Internationales Forum für Gestaltung Ulm. Tagung 1989. Berlin: Ernst & Sohn Verlag.

IDZ 1976. *Recycling Design*. IDZ Forum-Kongress. Internationales Design Zentrum Berlin e.V. Design: Materialien und Dokumente. Berlin: IDZ.

Ikonen, Pentti 1985. Uni ja luova toiminta. *Luovuuden ulottuvuudet*. Ritva Haavikko ja Jan-Erik Ruth (Toim.). Espoo: Weilin & Göös.

Ilta-Sanomat 1992. Kiinnostaako suomalaisuus? Retretin kesänäyttely lupaa itsetunnon kohotusta. *Ilta-Sanomat* 27.2.1992. Helsinki

Irjala, Auli 1997. *Selvitys Ornamon jäsenkunnan ammattikuvasta, työtilanteesta ja kansainvälisestä toiminnasta*. Helsinki: Taiteen keskustoimikunta. Tutkimus- ja tiedotusyksikkö.

Itkonen-Kaila, Marja 1997. Thomas More ja hänen utopiansa. Teoksessa *More, Thomas. Utopia*. [Suom. Marja Itkonen-Kaila.] Juva: WSOY. Laatukirjat.

Jaffe, H.L.C. 1965. *De Stijl 1917-1931. Der niederländische Beitrag zur modernen Kunst*. Berlin: Ullstein Bauwelt Fundamente.

Jones, Christopher 1982. *Design Methods: Seeds of Human Futures*. New York (NY): Wiley.

Junttila, Ulla-Kirsti 1988. Mitä yhteistä on missikisoilla ja muotoiluraadilla? *Muoto-lehti* 29 / 2 / 88. Helsinki: Ornamo.

Järvinen, Pasi 1986. Muotoiluraati – Arvostelupalvelua teollisuudelle. *Muoto-lehti* 21 / 2 / 86. Helsinki: Ornamo.

Järvinen, Pasi 1987. Metaxis – toinen tapa nähdä. *Muoto-lehti* 27 / 4 / 1987. Helsinki: Ornamo.

Kaipainen, Marja 1992. Eero Aarnio tekee taas viennin vetureita. *Helsingin Sanomat Kuukausiliite* No 1 / 11.1.1992.

Kalha, Harri 1993. Hiljaisuuden estetiikka. Wabi-käsite Japanin esteettisessä perinteessä. *Muoto-lehti* 52 / 4 / 93. Helsinki: Ornamo.

Kalha, Harri 1997. *Muotopuolen merenneidon pauloissa. Suomen taideteollisuuden kultakausi: mielikuvat, markkinointi, diskurssit*. Jyväskylä: Gummerus, Suomen Historiallinen Seura, Taideteollisuusmuseo, Apeiron. [Väitöskirja.]

Kalin, Kaj 1987. XI havaintoa Metaxis-näyttelyssä. *Muoto-lehti* 27 / 4 / 1987. Helsinki: Ornamo.

Kamunen, Veikko 1980. Esineympäristön esteettisestä arvioinnista. Teoksessa *Suomen Taideteollisuusyhdistyksen vuosikirja 1980 ja Toimintakertomus vuodelta 1979*. Helsinki: STTY.

Kandinsky, Wassily 1981. *Taiteen henkisestä sisällöstä*. [Alkup. 1912.] [Suom. Marjut Kumela.]. Suomen Taiteilija -seura. Jyväskylä: Gummerus.

Kannel, Tetta 1986. Ornamo – mikä se on? 1911–1986. *Muoto-lehti* 21 / 2 / 1986. Helsinki: Teollisuustaiteen Liitto Ornamo.

Kant, Immanuel 1991. *Kritik der Urteilskraft*. [Herausgegeben von Gerhard Lehmann.] Stuttgart: Philipp Reclam Jun.

Kantokorpi, Mervi (Toim.) 1995. *Kuin avointa kirjaa. Leikkivä teksti ja sen lukija*. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus Oppimateriaaleja 48 ja Helsingin yliopiston Kotimaisen kirjallisuuden laitoksen julkaisuja 6. Helsinki.

Kansalaisjärjestöt 1989. *Yhteinen tulevaisuutemme? Suomalaisten kansalaisjärjestöjen lausuntoja Brundtlandin komission raportista*. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Karihalme, Oili 1996. *Muotoilun teoriasanaston termistyminen*. Vaasa: Vaasa Universitas Wasaensis No 51 Kielitiede 10. [Väitöskirja.]

Karvala, Kaappo 1998. Paimentolainen lentävällä matolla. *Glorian Koti* 9 / kesä / 1998. Helsinki: Sanoma-Print.

Kettunen, Ilkka 1995. Kodinkone miestä myöten. *Helsingin Sanomat* 6.8.1995.

Klee, Felix (Toim.) 1968. *The Diaries of Paul Klee 1898–1918*. California: University of California Press.

Klinge, Matti 1982. *Katsaus Suomen historiaan*. Helsinki: Otava.

Klinge, Matti 1986. *Senaatintorin sanoma. Tutkielma suurrutinataskunnan ajalta*. Helsinki: Otava.

Klinge, Matti 1993. *The Finnish Tradition. Essays on structures and identities in the North of Europe*. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura / Gummerus.

Kolehmainen, Esa 1979. Muotoilunäyttelyn merkitys tuotteen valmistajalle. Teoksessa *Suomi muotoilee – Finsk Form*. 12.12.1979–20.1.1980 -näyttelyjulkaisu. Suomen Taideteollisuusyhdistys. Espoo: STTY.

Kolehmainen, Esa 1987. Finnish Design in the Cross – Current of International Pressures. Teoksessa *Finnish Industrial Design*. Tuula Poutasuo (Toim.). Helsinki: Kirjayhtymä.

Kolsi, Eeva-Kaarina 1999. En ole kuuluisa enkä menestynyt – Stefan Lindfors saattaa olla mainettaan vaatimattomampi taiteilija. *Iltä Sanomat Viikonvaihte* 2.1.1999.

Komiteamietintö 1993. *Teollisen muotoilun strategiatoimikunnan mietintö*. (Toim.) Timo Relander, Elias Perheentupa ja Matti Pulkkinen. Kauppa- ja teollisuusministeriö. Komiteomietintö 1993:23. Helsinki: Painatuskeskus Oy.

Korvenmaa, Pekka 1998. *Muotoiltu etu 1. Muotoilu, teollisuus ja kansainvälinen kilpailukyky*. Helsinki: Suomen itsenäisyyden juhlarahasto SITRA.

Kristeva, Julia 1974. *La Révolution du Langage Poétique. L'Avant-Garde a la Fin du XIXe Siècle: Lautréamont et Mallarmé*. Paris: Éditions du Seuil.

Kristeva, Julia 1978. *Die Revolution der poetischen Sprache*. [Käänt. Reinold Werner]. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag.

Kristeva, Julia 1984. *Revolution in Poetic Language*. [Käänt. Margaret Waller]. New York: Columbia University Press.

Kristeva, Julia 1989. Giotton ilo. Teoksessa *Modernin ulottuvuuksia. Fragmentteja modernista ja postmodernista*. Jaakko Lintinen (Toim.). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Taide.

Kristeva, Julia 1993. *Puhuva subjekti. Tekstejä 1967-1993*. [Suom. Pia Sivenius & Tiina Arppe & Kirsi Saarikangas & Helena Sinervo & Riikka Stewen.] Tampere: Tammer-Paino. Gaudeamus.

Kristeva, Julia 1996. *Time & Sense. Proust and the Experience of Literature*. [Käänt. Ross Guberman.] New York: Columbia University Press.

Kristeva, Julia 1998. *Musta aurinko. Masennus ja melankolia*. [Suom. Mika Siimes ja Pia Sivenius.] [ei painopaikkaa]: Nemo.

Kruskopf, Erik 1989. *Suomen Taideteollisuus. Suomalaisen muotoilun vaiheita*. Helsinki: WSOY.

Kruskopf, Erik 1981. Kansallista kansainvälistä. Teoksessa *Esineitä ympärillämme*. Tapio Periäinen, Barbro Kulvik & Kristiina Paatero (Toim.). Suomen Taideteollisuusyhdistyksen julkaisu. Keuruu: Otava.

Kulka, Tomas 1997. *Taide ja kitsch*. [Suom. Eero Balk.] Helsinki: Like Ltd. / Taifuuni.

Kulvik, Barbro 1979. Taideteollisuuden vuosinäyttelyt tulevat takaisin. Teoksessa *Suomi muotoilee – Finsk Form. 12.12.1979–20.1.1980 -näyttelyjulkaisu*. Espoo: Suomen Taideteollisuusyhdistys.

Kulvik, Barbro 1981. Kirje merentakaiselle ystävälle. Teoksessa *Esineitä ympärillämme*. Tapio Periäinen & Barbro Kulvik & Kristiina Paatero (Toim.). Suomen Taideteollisuusyhdistyksen julkaisu. Keuruu: Otava.

Kusch, Martin 1985. Villi vai ideaali diskurssi? – Diskurssianalyysin (Foucault) ja diskurssietiikan (Habermas) suhteesta. *Tiede & Edistys* 10 / 1 / 85. Helsinki: Tutkijaliitto.

Kusch, Martin 1993. *Tiedon kentät ja kerrostumat – Michel Foucault'n tieteen tutkimuksen lähtökohdat*. [Suom. Heini Hakasalo.] Prometheus-sarja. Oulu: Kustannus Pohjoinen.

Kuusamo, Altti 1996. *Tyylistä tapaan. Semiotiikka, tyyli, ikonografia*. Tampere: Gaudeamus. [Väitöskirja.]

Kälviäinen, Mirja 1996. *Esteettisiä käyttötuotteita ja henkisiä materiaaliteoksia. Hyvän tuotteen ammatillinen määrittely taidekäsityössä 1980-luvun Suomessa*. Kuopio: Kuopion käsi- ja taideteollisuusakatemia, Taitemia. [Väitöskirja.]

Kylmänen, Erkki 1997. Kamppailu kauniista kodista. 1970-luvun on väitetty pilanneen suomalaisten hyvän sisustusmaun. *Helsingin Sanomat* 10.8.1997.

Lawson, Bryan 1980. *How Designers Think*. London: Architectural Press.

Lehmann, Klaus 1990. Was ist deutsch am deutschen Design; auf der Suche nach einer nationalen Identität. Teoksessa *Kulturelle Identität und Design. Cultural Identity and Design*. Internationales Forum für Gestaltung Ulm. Tagung 1989. Berlin: Ernst & Sohn Verlag.

Lehti, Esko & Ristola, Kari 1990. *Suunnittelu – luovaa työtä*. Helsinki: Rakennuskirja.

Lehtinen, Markku 1995. *Teollinen muotoilu – tuotekehityksen ja markkinoinnin tuki*. Opetushallitus. Jyväskylä: Gummerus.

Levanto, Marjatta 1972. Taiteellista tehdastavaraa – teollisen muotoilun aatteiden yleistymisen Suomessa. *Suomen Taideteollisuusyhdistys vuosikirja 1972 ja Toimintakertomus vuodelta 1971*. Forssa: Suomen Taideteollisuusyhdistys.

Lillrank, Paul 1991. Japanilainen muotoilu. *Design Forum 1 / 1991*. Helsinki: Design Forum Finland.

Lindinger, Herbert (Toim.) 1990. *Ulm Design. The Morality of Objects. Hochschule für Gestaltung Ulm 1953-1968*. Berlin: Ernst & Sohn Verlag.

Linker, Kate 1995. Representaatio ja seksuaalisuus. Teoksessa *Kuva ja vastakuva. Sukupuolen esittämisen ja katseen politiikkaa*. Leena-Maija Rossi (Toim.). Helsinki: Gaudeamus.

Lloyd, Peter & Lawson, Brian & Scott, Peter 1995. Can concurrent verbalization reveal design cognition? *Design Studies*. Vol. 16 / 2 April 1995. Oxford: Elsevier Science Ltd. / Design Research Society.

Lloyd-Jones, Peter 1991. *Taste Today: The Role of Appreciation in Consumerism and Design*. Oxford: Pergamon Press.

Loos, Adolf 1908. Ornament and Crime. Teoksessa *Adolf Loos – Pioneers of modern architecture*. Ludwig Münz and Gustav Künstler. 1964. London: Thames and Hudson.

Louna, Timo & Valkonen, Sauli 1995. *Kotimaisen raaka-aineen asema lehtipuiden teollisessa käytössä*. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 553. Vantaa: Metsäntutkimuslaitos, Vantaan tutkimuskeskus.

Liotard, Jean-Francois 1985. *Tieto postmodernissa yhteiskunnassa*. Tampere: Vastapaino.

Maamme muotoilua – Vårt land fromgivning 1992. Suomen itsenäisyyden 75-vuotisnäyttely. Suomalaisen muotoilun edistämiskeskus. [Luettelon toimitus Stefan Lindfors.]

Maldonado, Tomas 1955. *Max Bill*. Buenos Aires: Nueva Vision.

Marchesoni, Dario (Toim.) 1985. *La Triennale di Milano e il Palazzo Dell'arte*. Milano: Electa.

Margolin, Victor 1995. Design History or Design Studies: Subject Matter and Methods. Teoksessa *Design Issues*. Vol.11. Number 1. Spring 1995. Richard Buchanan, Dennis Doordan & Victor Margolin (Toim.). Cambridge: MIT Press for the Department of Design, Carnegie Mellon University.

Markku, Reijo 1991. Teollinen muotoilu PKT-yritysten tuotekehityksessä. *Design Forum 2/1991*. Helsinki: Design Forum Finland.

Marx, Karl 1970. Kansainvälisen työväenliiton yhteiset säännöt. *Karl Marx, Friedrich Engels. Valitut teokset kolmessa osassa*. Osa 2. Moskova: Kustannusliike Edistys.

Maunula, Leena 1990. Taideteollisuuden rakentamisen aika 1940–1990. *Ars Suomen taide*. Osa 6. Salme Sarajas-Korte (Päätoim.). Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Maunula, Leena 1992. Euroopassa olen jo, Suomeen tahtoisin päästä – Maan suurimman tunnustuspalkinnon saanut Stefan Lindfors kirii huipputeollisuuden kansainväliseksi muotoilijaksi. *Helsingin Sanomat* 13.3.1992.

Melgin, Elina. (Toim.) 1990a. *Managing the Corporate Image. Design Management A Key to Success*. Helsinki: University of Industrial Arts Helsinki UIAH B18.

Melgin, Elina. (Toim.) 1990b. *Design as Corporate Strategy. Design Management A Key to Success*. Helsinki: University of Industrial Arts Helsinki UIAH B17.

Melgin, Elina. (Toim.) 1991. *Ajatus ja sahaus. Esseitä Taideteollisen korkeakoulun professoreilta*. Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja B4. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.

Metaxis 1987. *Metaxis – Nuoret Kädet 16.10–22.11.1987*. Kaj Kalin (Toim.). [Näyttelyyn osallistneiden muotoilijoiden tekstejä: Ari Tolonen, Anne Hellman-Gale, Jouni J. Jäppinen, Maritta Mustonen, Paula Mirjam Salonen, Stefan Lindfors, Arja Vesalainen.] Helsinki: Taideteollisuusmuseum. [Näyttelyjulkaisu.]

Metsä-Ketelä, Heikki 1975. Teollinen muotoilu koneensuunnittelussa. Teoksessa *Tekniikan käsikirja*. Osa 7. Koneensuunnitteluoppi. Juhani Leskinen (Päätoim.). Jyväskylä: Gummerus.

Metsä-Ketelä, Heikki 1991. Ulmin Hochschule für Gestaltung: ideologiasta ja toiminnasta. Teoksessa *Ajatus ja sahaus. Esseitä Taideteollisen korkeakoulun professoreilta*. Elina Melgin (Toim.). Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja B4. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.

Miestamo, Riitta 1981. *Suomalaisen huonekalun muoto ja sisältö. Suomen suurimman huonekalutehtaan näkökulmasta tarkasteltuna*. Lahti: Asko Säätö.

Moles, Abraham 1972. *Psychologie des Kitsches*. München: Carl Hanser.

More, Thomas 1997. *Utopia*. [Suom. Marja Itkonen-Kaila.] Juva: WSOY. LaatuKirjat.

Morris, William 1901. *The Arts and Crafts of Today. Being an Address Delivered in Edinburgh in October, 1889. By William Morris. (Lectures V & VI)*. Teoksessa *Two Addresses Delivered before the National Association for the Advancement of Art*. [Reprinted Design Documentation n.d. .] London: Longmans & Co.

Muche, Georg 1975. *Fine Art and Industrial Form*. [Alkup. 1926.] Teoksessa *Form and Function. A Source Book for the History of Architecture and Design 1890-1939*. Tim & Charlotte Benton & Dennis Sharp (Toim.). London: Open University Press.

Muoto 1989a. *Muoto-lehti* 35/4/89.

Muoto 1989b. *Muoto-lehti* 32/1/89.

Muoto 1991. *Muoto-lehti* 2/1991.

Naukkarinen, Ossi 1998. *Aesthetics of the Unavoidable*. International Institute of Applied Aesthetics Series Vol. 3. Saarijärvi: Gummerus. [Väitöskirja.]

Niemi, Hilikka & Rista, Ilona 1992. Kirjeitä käsityöläisiltä. *Muoto-lehti* 45 / 2 / 1992. Helsinki: Ornamo.

Nietzsche, Friedrich 1989. *Iloinen tiede*. [Suom. J.A. Hollo, Aarno Peromies ja Toivo Lyy.] Keuruu: Otava.

Nietzsche, Friedrich 1984. *Hyvän ja pahan tuolla puolen*. [Suom. J.A. Hollo ja Toivo Lyy.] Keuruu: Otava.

Niiniluoto, Ilkka 1980. *Johdatus tieteenfilosofiaan. Käsitteen ja teorian muodostus*. Keuruu: Otava.

Nortamo, Simopekka 1991. Itsesensuurin aika on yhä tutkimatta. *Helsingin Sanomat Kuukausiliite* No 17 / 24.8.1991.

Ojakangas, Mika 1998. *Lapsuus ja auktoriteetti*. Tutkijaliiton julkaisu 85. Paradeigma-sarja. Helsinki: Tutkijaliitto. [Väitöskirja.]

Our Creative Diversity 1995. *Report of the World Commission on Culture and Development*. France: Egoprism.

Paatela-Nieminen, Martina 1997. Tekstien ja kuvien ihmemaassa. *Arttu*-lehti 3/97. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.

Pallasmaa, Juhani 1987. Metsän arkkitehtuuri. Teoksessa *Puun kieli. Puu Suomen veistotaiteessa, muotoilussa ja arkkitehtuurissa. Suomen itsenäisyyden juhlavuoden 1987 näyttely*. Juhani Pallasmaa (Toim.). Helsinki: Suomen rakennustaiteen museo. Suomen Taideteollisuusyhdistys. Nykytaiteen museo – Nykytaide.

Papanek, Victor 1973. *Turhaa vai tarpeellista*. Helsinki: Kirjayhtymä.

Paulson, Gregor 1986. *Vackrare vardagsvara. Svenska Slöjdföreningens Första propagandapublikation*. Utgiven till Svenska Mässan i Göteborg 1919. Stockholm: Eurographic. [Uusintapainos.]

Peltonen, Jarno 1987. Metaxis – Nuori muoto, nuoret kädet. Esipuhe Metaxis -näyttelyn julkaisussa. Julkaisussa *Metaxis – Nuoret Kädet 16.10–22.11.1987*. Kaj Kalin (Toim.). Helsinki: Taideteollisuusmuseo.

Perheentupa, Eljas 1989. *Teollinen muotoilu liikkeenjohtamisessa*. Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja B16. Taideteollinen korkeakoulu. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Periäinen, Tapio 1979. Suomen Taideteollisuusyhdistys – yli sata vuotta työtä muotoilun hyväksi. *Suomi muotoilee – Finsk Form 12.12.1979–20.1.1980* [Näyttelyjulkaisu.] Suomen Taideteollisuusyhdistys. Espoo: STTY.

Periäinen, Tapio 1981. Näissä puitteissa toimimme. Teoksessa *Esineitä ympärillämme*. Tapio Periäinen, Barbro Kulvik & Kristiina Paatero (Toim.). Suomen Taideteollisuusyhdistyksen julkaisu. Keuruu: Otava.

Periäinen, Tapio 1986. *Ihminen seuraa muotoa*. Susann Vihma (Toim.). Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja B 3. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.

Periäinen, Tapio 1987a. Finnish Design in the Making. Teoksessa *Finnish Industrial Design*. Tuula Poutasuo (Toim.). Helsinki: Kirjayhtymä.

Periäinen, Tapio 1987b. Man follows Form. Teoksessa *Form and Vision. Articles and writings from the international UIAH'87 Conference at the University of Industrial Arts in Helsinki 6-9.1.1987*. Susann Vihma (Toim.). Publications of the University of Industrial Arts B7. Helsinki: UIAH.

Periäinen, Tapio 1989. Ei ole muotoilun kriisiä vaan maun kriisi. *Partek*-lehti 1/1989. Helsinki: Partek.

Periäinen, Tapio 1990a. *Soul in Design. Finland as an Example*. Helsinki: Kirjayhtymä.

Periäinen, Tapio 1990b. Aikooko Suomi menettää kasvonsa! *Design Forum*. Muotoilun tiedotuslehti 4/1990. Helsinki: Design Forum Finland.

Periäinen, Tapio 1993. Tunnetko oman arvosi? *Design Forum Tiedotuslehti* 1/93. Helsinki: Design Forum Finland.

Periäinen, Tapio & Kulvik, Barbro & Paatero, Kristiina (Toim.) 1981. *Esineitä ympärillämme*. Suomen Taideteollisuusyhdistyksen julkaisu. Keuruu: Otava

Platon 1981. Valtio. 7.kirja. *Platonin teokset. Neljäs osa*. [Suom. Marja Itkonen-Kaila.] Helsinki: Otava.

Platon 1982. Timaios. *Platonin teokset. Viides osa*. [Suom. Marja Itkonen-Kaila & A.M. Anttila & Marianna Tyni.] Helsinki: Otava.

Proust, Marcel 1984. Kadonnutta aikaa etsimässä. Swannin tie. Combray. [Alkup. Du côté de chez Swann. A la recherche du temps perdu. 1919.] [Suom. Pirkko Peltonen ja elvi Nurminen.] Helsinki: Otava.

Pulkkinen, Tuija 1996. *The Postmodern and Political Agency*. Department of Philosophy. University of Helsinki. Helsinki: Hakapaino. [Väitöskirja.]

Puun kieli 1987. *Puun kieli. Puu Suomen veistotaiteessa, muotoilussa ja arkkitehtuurissa. Suomen itsenäisyyden juhluvuoden 1987 näyttely*. Juhani Pallasmaa (Toim.). Helsinki: Suomen rakennustaiteen museo. Suomen Taideteollisuusyhdistys. Nykytaiteen museo – Nykytaide.

Päivänen, Carita 1993. Alumiinivaloa. *Muoto-lehti* 52 / 4 / 93. Helsinki: Ornamo.

Rat für Formgebung 1965. Satzung. Teoksessa *Rat für Formgebung. Tätigkeitsbericht 1965*. Darmstadt: Rat für Formgebung.

Rat für Formgebung 1969. Bundespreis "Gute Form". Teoksessa *Rat für Formgebung. Tätigkeitsbericht 1969*. Darmstadt: Rat für Formgebung.

Rat für Formgebung 1986. Bundespreis "Gute Form". Teoksessa *Rat für Formgebung. Tätigkeitsebericht 1971/72 – 1985/86*. Darmstadt: Rat für Formgebung.

Rat für Formgebung 1989. *Design-Bericht 1989–90*. Giessen: Anabas Verlag / Rat für Formgebung.

Rat für Formgebung 1996. German Design Council 1996. [Tiedote.]

Read, Herbert 1961. *Art & Industry. The Principles of Industrial Design*. Bloomington: Indiana University Press.

Relander, Martin 1987. Metaxis näyttely... *Muoto-lehti* 27 / 4 / 1987. Helsinki: Ornamo.

Riikonen, Hannu 1984. Taiteiden ja kauneuden asema renessanssin utopiakirjallisuudessa. Teoksessa *Renessanssin estetiikka*. Hannu Riikonen & Jyrki Aroaho & Maija Lehtonen (Toim.). Helsinki: Gaudeamus / Otaniemi: Otapaino.

Richardson, Adam 1993. The Death of the Designer. *Design Issues*. History / Theory / Criticism. Vol IX Nr 2 / Fall 1993. Cambridge: MIT Press for the Department of Design, Carnegie Mellon University.

Ringbom, Sixten 1970. *The Sounding Cosmos. A Study in the Spirituality of Kandinsky and the Genesis of Abstract Painting*. Åbo: Åbo Akademi.

Ringbom, Sixten 1985. Kuvan luominen ja taiteen kehitys. Teoksessa *Luovuuden ulottuvuudet*. Ritva Haavikko & Jan-Erik Ruth (Toim.). Espoo: Weilin & Göös.

Ringbom, Sixten 1989. *Pinta ja syvyys. Esseitä*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Taide.

Rossi, Leena-Maija 1999. *Taide vallassa. Poliitikankäsityksen muutoksia 1980-luvun suomalaisessa taidekeskustelussa*. Helsinki: Kustannus Oy Taide. [Väitöskirja.]

Rossi, Leena-Maija (Toim.) 1995. *Kuva ja vastakuva. Sukupuolen esittämisen ja katseen politiikkaa*. Helsinki: Gaudeamus.

Räty, Panu 1993. Liskokuningas. *Image-lehti* nro 1/1993.

Räty, Reetta 1997. Substanssit esiin – Snowcrash. *Muoto-lehti* 2/97. Helsinki: Ornamo.

Saarela, Pekka 1999. *Muotoilu 2005!* Opetusministeriön Kulttuuripolitiikan osaston julkaisusarja Nro 3/1999. Helsinki: Edita.

Saarikangas, Kirsi (Toim.) 1999. *Kuvasta tilaan. Taidehistoria tänään*. Tampere: Vastapaino.

Saarikangas, Kirsi 1993. *Model Houses for Model Families. Gender, Ideology and the Modern Dwelling. The Type-Planned Houses of the 1940s in Finland*. Helsinki: SHS. [Väitöskirja.]

Saarnivaara, Marjatta & Sava, Inkeri (Toim.) 1998. *Me tutkimme. Taidekasvatuksen jatko-opiskelijoiden menetelmällisiä puheenvuoroja*. Taideteollinen korkeakoulu, Taidekasvatuksen osasto. Helsinki: Taik / Taidekasvatuksen osasto.

Sabais, Heinz Winfried 1983. Weimarin tasavallan henki. Teoksessa *Bauhaus*. Stuttgartin Ulkomaisten kulttuurisuhteiden Instituutin julkaisu yhteistyössä Suomen Rakennustaiteen museon, Taideteollisuusmuseon ja Helsingin Goethe Instituutin kanssa. Stuttgart: Institut für Auslandsbeziehungen.

Sallis, John 1995. *Double Truth*. New York: State University of New York Press.

Salokorpi, Sinikka 1991. Markku Salon positiivinen kaaos. *Gloria* Sisustuslehti 1/ syky / 1991. Helsinki: Sanoma-Print.

Sandqvist, Tom 1988. *Den meninglösa kuben - den minimalistiska bildkonstens teoretiska förutsättningar och bakgrund*. Åhus: Kalejdoskop.

Sarajas-Korte, Salme 1987. Puujumalainen. Teoksessa *Puun kieli. Puu Suomen veistotaiteessa, muotoilussa ja arkkitehtuurissa. Suomen itsenäisyyden juhluvuoden 1987 näyttely*. Juhani Pallasmaa (Toim.). Helsinki: Suomen rakennustaiteen museo. Suomen Taideteollisuusyhdistys. Nykytaiteen museo – Nykytaide.

Sartti, Seija 1992. Suomi ei markkinoi. *Design Forum* 2/1992. Helsinki: Design Forum Finland.

Sassi, Mirja 1985. *Modernismi murtuu. Postmoderni kulttuuriasenne muuttaa arkkitehtuuria, kuvataiteita ja muotoilua. Miksi ja miten?* Helsinki: Rakennuskirja.

Sava, Inkeri 2000. Sanan ja kuvan kohtauspaikalla. Teoksessa *Työpaperit F10: Rajoilla 2. Rajansa myös taiteella*. Inkeri Sava (Toim.). Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja F10. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.

von Seckendorff, Eva 1989. *Die Hochschule für Gestaltung in Ulm. Gründung (1949–1953) und Ära Max Bill (1953–1957)*. Marburg: Jonas Verlag. [Väitöskirja.]

Seinäjoen ammattikorkeakoulusta soveltavan osaamisen korkeakoulu 1998. Tutkimus- ja kehitystoiminnan ohjelma 1998. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu Julkaisuraja B. Raportteja ja selvityksiä 1.

SaAMK / Jurva 1999. *Opinto-opas 1999–2000*. Käsi- ja taideteollisuusalan yksikkö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Seinäjoki.

Siltavuori, Eeva 1979. Muotoiluvuosi 79 – näyttelyitä, keskustelua, tapahtumia. *Suomi muotoilee – Finsk Form* 12.12.1979–20.1.1980 [Näyttelyjulkaisu.] Espoo: Suomen Taideteollisuusyhdistys.

Siltavuori, Eeva 1990. Fact and Fiction in Design. 50 Years of Finnish Design. Press cuttings 1940-1990. *Form Function Finland* -lehti 2/1990. Helsinki: Design Forum Finland.

SITRA 1972. *Teollinen muotoilu. Tutkimus teollisen muotoilun asemasta, tehtävästä ja vastuusta suomalaisessa yhteiskunnassa nyt ja lähitulevaisuudessa*. Helsinki: Sitra / Ornamo.

Sivenius, Hannu 1988. L'Effet C'Est Moi. Lacan ja minä. Teoksessa *Minä. Suomen Filosofisen Yhdistyksen Helsingissä 13.–14.1.1986 järjestämän kollokvion esitelmät*. Ilkka Niiniluoto & Petri Stenman (Toim.). Helsinki: Suomen Filosofinen yhdistys.

Sivenius, Pia 1993. Esipuhe. Teoksessa *Puhuva subjekti. Tekstejä 1967–1993*. Julia Kristeva. [Suom. Pia Sivenius, Tiina Arppe, Kirsi Saarikangas, Helena Sinervo & Riikka Stewen.] Tampere: Gaudeamus.

Smeds, Kerstin 1996. *Helsingfors-Paris. Finland på världsutställningarna 1851–1900*. Vammala: Suomen Historiallinen Seura. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland Nr 598. [Väitöskirja.]

Smeds, Kerstin 1997. "Missä Suomen sielu on asuva" – Suomi maailmannäyttelyissä viime vuosisadan lopulla. *Tieteessä tapahtuu* -lehti 2/1997. Helsinki: Tieteellisten seurain valtuuskunta.

Solomon, Odile 1992. Aesthetic References and Cultural Representations. Teoksessa *Objects and Images. Studies in Design and Advertising*. Vihma, Susann (Toim.). Helsinki: University of Industrial Arts Helsinki UIAH.

Sotamaa, Yrjö 2000. Esineiden moraalista ja moraalisisista esineistä. *Arttu* 1/2000. Taideteollinen korkeakoulu.

Sparke, Penny 1983. *Consultant Design. The history and practice of the designer in industry*. London: Pembridge Press.

Sparke, Penny 1987a. *An Introduction to Design & Culture in the Twentieth Century*. London: Allen & Unwin.

Sparke, Penny 1987b. *Design in Context*. London: Bloomsbury Publishing.

Spielberg, Herbert 1965. *The Phenomenical Movement*. The Hague: Nijhoff.

Stenros, Anne 1995. Suomalainen muotoilu merkkituotteena. *Design Forum* 3/1995. Helsinki: Design Forum Finland.

Stenros, Anne 1997. Young Forum '97 – Young Entrepreneurs. *Form Function Finland*-lehti. No 66 / 2 / 1997. Helsinki: Design Forum Finland.

Stenros, Anne 1998a. Design in Finland – kansainvälistyvä suomalainen muotoilu. Suomi muotoilee 10 – Vuosisadan vaihteessa 3.6.–13.9.1998. *Design Forum* 1998 Näyttelynumero.

Stenros, Anne 1998b. "Anne Stenrosin vastine". Ajankohtaista-osastolla. *Ornamon* jäsentiedote 10/1998.

Stewen, Riikka 1995. *Beginnings of Being. Painting and the Topography of the Aesthetic Experience*. Helsinki: Taidehistorian Seura, Taidehistoriallisia tutkimuksia 15. [Väitöskirja.]

Suhonen, Pekka 1987. Puu ja arkipäivän estetiikka. Teoksessa *Puun kieli. Puu Suomen veistotaiteessa, muotoilussa ja arkkitehtuurissa. Suomen itsenäisyyden juhlavuoden 1987 näyttely*. Juhani Pallasmaa (Toim.). Helsinki: Suomen rakennustaiteen museo. Suomen Taideteollisuusyhdistys. Nykytaiteen museo – Nykytaide.

Taideteollinen korkeakoulu opinto-opas 1999–2000. Helsinki.

Taideteollinen oppilaitos vuosikertomus 1968–69. Helsinki.

Taideteollinen oppilaitos vuosikertomus 1969–70. Helsinki.

Taideteollinen oppilaitos vuosikertomus 1970–71. Helsinki.

Taideteollinen oppilaitos vuosikertomus 1972–73. Helsinki.

Takala, Arto & Valtanen, Juha 1990. *Teollinen muotoilu suomalaisessa PKT-kentässä*. Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja C2. Helsinki: Design Forum.

Takala, Vuokko 1989. Muotoilun kriisi – mitä se tarkoittaa. *Muoto-lehti* 33 / 2 / 1989. Helsinki: Ornamo.

Takala, Vuokko 1992. The Myth of Finnish Design. Teoksessa *Objects and Images. Studies in Design and Advertising*. Susann Vihma (Toim.). Helsinki: University of Industrial Arts Helsinki UIAH A12.

Taskinen, Rita (Toim.) 1992. *Suomalainen Design From Finland. Kuka kukin on Who's Who in Finnish Design*. Helsinki: Teollisuustaitteen liitto Ornamo.

Teollisuuden Keskusliitto 1985. *Taide ja teollisuus*. Esitelmät. Seminaari 23.1.1985. Helsinki: Teollisuuden keskusliitto.

Teollinen muotoilu '80. Helsinki: TKO / Ornamo.

Thesleff, Holger 1989. *Platon*. Helsinki: Otava.

Toikkanen, Ulla 1993. Puusepäntaidot kunniaan – Rudi Merz puhuu käsityöläisyyden puolesta. *Muoto-lehti* 53 / 5 / 93. Helsinki: Ornamo.

Toivanen, Pan 1993. Liskogalleria. *Image-lehti* nro 1/1993. Helsinki: Image Kustannus.

Toivanen, Pekka 1998. "Museon johtaminen on kansallinen tehtävä" Arto Takala tuotteistaa Taideteollisuusmuseota. *Muoto-lehti* 3/98. Helsinki: Ornamo.

Työterveyslaitos 1974. *Ergonomia. Ihminen – työ – tekniikka*. Työterveyslaitos. Porvoo: WSOY.

Vainio, Tiina 1997. *Managing Design Getting Lost Writing Touch. A Study questioning naming in oikonomia, metaphysics and spacing sense*. Helsinki: Helsinki School of Economics and Business Administration. A-127. [Väitöskirja.]

Valkoinen kirja 1985. *Completing the Internal Market*. White Paper from the Commission to the European Council. Milan 28th and 28th June 1985.

Valtanen, Juha 1988. Hallittu yrityskuva. Teoksessa *Design management – hallittu yrityskuva*. Helsinki: Rakennuskirja.

Van de Velde, Henry 1975. A Chapter on the Design and Construction of Modern Furniture. [Alkup. 1897.] Teoksessa *Form and Function. A Source Book for the History of Architecture and Design 1890–1939*. Tim & Charlotte Benton & Dennis Sharp (Toim.). London: Open University Press.

Varto, Juha 2000. Tämä ihmisen luovuus. *Arttu* 3/2000. Taideteollinen korkeakoulu.

Vattimo, Gianni 1990. Postmoderni ja historian loppu. *Tiede & Edistys* 4/90. Helsinki: Tutkijaliitto.

Vihma, Susann 1978. Menetelmiä käytännön tarpeisiin. *Form+Zweck* 3, 4, 5 / 1977. *Ornamo-lehti* 1978. Helsinki: Ornamo.

Vihma, Susann (Toim.) 1987. *Form and Vision. Articles and writings from the international UIAH'87 Conference at the University of Industrial Arts in Helsinki 6–9.1.1987*. Publications of the University of Industrial Arts B7. Helsinki: UIAH.

Vihma, Susann (Toim.) 1990b. *Semantic Visions in Design. Symposium on Design Research and Semiotics 17–18.5.1989*. Helsinki: University of Industrial Arts Helsinki UIAH.

Vihma, Susann (Toim.) 1992. *Objects and Images. Studies in Design and Advertising*. Helsinki: University of Industrial Arts Helsinki UIAH.

Vihma, Susann 1995. *Products as Representations – a semiotic and aesthetic study of design products*. Helsinki: University of Art and Design Helsinki UIAH A14 / Gummerus. [Väitöskirja.]

Viljo, Eeva-Maija 1977. Estetiikka taideteollisen suunnittelun kentässä. *Taide-lehti* 3/77. Helsinki: Taide.

Viljo, Eeva-Maija 1978. Taideteollinen estetiikka. *Ornamo-lehti* 1978. Helsinki: Ornamo.

Viljo, Eeva-Maija 1979. Estetiikka taideteollisuudessa ja taiteessa. Teoksessa *Muotoilu ja estetiikka – Muotoilun päivät 1978. Seminaariraportti*. Estelle Rosenlew & Anja Toivola (Toim.). Julkaisusarja: Täydennyskoulutus No 2. Teollisuustaitteen Liitto Ornamo. Taideteollisen korkeakoulun koulutuskeskus. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.

Vriz, Georges 1990. *Oeuvres de 1983 à 1989*. [Vriz, un marqueteur rebelle... Voyage lyrique au pays de la marqueterie contemporaine.] Toulouse: Arts et Formes.

Vriz, Georges 1995. *Renaissances*. Le CFA La Bonne Graine dans le cadre ses journées Portes Ouvertes Présente "Renaissances" de Georges Vriz, du 29 mars – 2 avril 1995. Paris: Chambre D'Apprentissage des Industries de L'Ameublement.

Vuorinen, Jyri 1996. *Estetiikan klassikoita*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden Seura.

Väkevä, Seppo 1987a. *Tuotesemantiikka*. Taideteollinen korkeakoulu teollisen muotoilun laitos. Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja A6. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu. [Lopputyö.]

Väkevä, Seppo 1987b. Dialogi. Teoksessa *Metaxis – Nuoret Kädet 16.10–22.11.1987*. Kaj Kalin (Toim.). Helsinki: Taideteollisuusmuseo.

Väkevä, Seppo (Toim.) 1990. *Product Semantics '89. Proceedings from Product Semantics Conference 16–19 May 1989 at the University of Industrial Arts Helsinki UIAH*. Publications of UIAH A4. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.

WCED 1988. *Yhteinen vastuumme. Ympäristön ja kehityksen maailman komission raportti*. [Alkup. Our Common Future. The World Commission on Environment and Development. Chairman: Gro Harlem Brundtlan.] Ulkoasiainministeriö, Ympäristöministeriö. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Welsch, Wolfgang 1997b. *Undoing Aesthetics*. [Käänt. Andrew Inkpin.] London: Sage Publications.

Whiteley, Nigel 1995. Design History or Design Studies? *Design Issues*. Vol.11. Number 1. Spring 1995. Richard Buchanan & Dennis Doordan & Victor Margolin (Toim.). Cambridge: MIT Press for the Department of Design, Carnegie Mellon University.

Wiberg, Marjo 1996. *The Textile Designer and the Art of Design. On the formation of a Profession in Finland*. Helsinki: University of Art and Design Helsinki UIAH. [Väitöskirja.]

Wingler, Hans M. 1983. *Museum*. The Bauhaus Archives Berlin. Braunschweig: Westermann.

Wäre, Ritva 1991. *Rakennettu suomalaisuus. Nationalismi viime vuosisadan vaihteen arkkitehtuurissa ja sitä koskevissa kirjoituksissa*. Suomen muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja 95. Vammala: Vammalan kirjapaino. [Väitöskirja.]

Uusi yksinkertaisuus puheenaiheena huonekalukokouksessa. Kolmipäiväisen kokouksen toivotaan auttavan Suomen huonekaluteollisuutta 1997. Suomen tietotoimisto (STT) / *Helsingin Sanomat* 28.8.1997.

Uusitalo, Sirkku 1991. Puu elää – eläköön eurooppalainen puu. *Gloria* Sisustuslehti 1 / syksy / 1991.
Helsinki: Sanoma-Print.